

KÄLLAN TILL GOD FINLÄNSK MAT

ATRIA PRODUCENTER

3/2020

”Torrt strö,
friska
trampdynor”

EN VECKA PÅ YLIHUHTALAS GÅRD **15**

4

Ur miljö hållbarhetens perspektiv är produktivitet och effektivitet inga svordomar.

14

Producenterna blev en del av Atrias logo och är med på varje produktförpackning.

31

När uppföljningen i mellanuppfödningen är bra är det lättare att införa förändringar i verksamheten.

Hållbar utveckling

Atria har redan under årtionden arbetat med utvecklingsprojekt och -mål gällande miljön och rapporterat om dessa. Ansvarstagande och saker i anslutning till det har under de senaste åren kraftigt lyfts fram i den offentliga debatten. Klimatuppvärmningen och att dämpa den, de mänskliga rättigheterna och att respektera dem, effektiveringen av energiförbrukningen och -användningen samt livsmedelsförsörjningen och matens tillräcklighet i framtiden är exempel på ärenden som avgörs både lokalt och globalt. Vårt mål är ett koldioxidneutralt Atria år 2035.

PRIMÄRPRODUKTIONENS BETYDELSE i utvecklingen av miljön är naturligtvis väsentlig. Även om den väsentligaste delen av de koldioxidutsläpp som påverkar uppvärmningen av klimatet härstammar från användning av fossila bränslen har vi ett ansvar att utveckla vår egen matproduktion och våra kärnprocesser.

KÖTTPRODUKTIONEN HAR grundlöst stämplat som en av de värsta branscherna gällande utsläpp av växthusgaser. Exempelvis när man talar om utsläppen av nötkött har man blandat ihop den världsomfattande situationen och den inhemska produktionen. Den finländska nötköttproduktionen hör till dem som har lägst utsläpp i världen. Vi har rätt ut koldioxidavtrycket för köttsorterna i vår egen primärproduktion, och till vår

glädje kan vi konstatera att koldioxidavtrycket för nöt, gris och höns från Atria redan nu i genomsnitt är avsevärt mindre än de europeiska motsvarigheterna.

ÄVEN OM vi vill undvika motsättningar med andra produktionstyper, får man lust att konstatera att produktion av enbart växtföda kan ha tråkiga effekter på bekämpningen av klimatförändringen. Om man ändrar en vall till odling av ettåriga växter, spannmål eller grönsaker leder det enligt forskarna till att åkern inte längre fungerar som den effektiva kolsänka och det effektiva kolförråd den tidigare var. Vallar som bibehålls täckta över vintern belastar vattendragen mindre än de åkrar som används för odling av växtföda. Dessutom skulle en minskad boskapsuppfödning ha stora negativa verkningar på biodiversiteten.

ATRIA SATSAR även i fortsättningen på en hållbar och ansvarsfull utveckling av matproduktionen och husdjursproduktionen via ett flertal projekt och satsningar. Vi stöder oss på forskningsbaserad kunskap, och i samarbete med universiteten och forskningsinstituten avancerar vi mot koldioxidneutralitet och miljömässigt hållbara lösningar för hela kedjan.

Merja Leino
ansvarsfull produktion, Atria

15
EN VECKA PÅ YLIHUHTALAS GÅRD
 I artikelserien följer vi vardagen på fyra gårdar under olika årstider

MOT EN MILJÖHÅLLBAR PRIMÄRPRODUKTION

4
"Ur miljö hållbarhetens synvinkel är produktivitet och effektivitet inga svordomar."

- Teija Paavola, utvecklingschef, miljö hållbarhet, Atria Producenter

30
MELLANUPPFÖDNINGSGÅRD
 Uppföljning av dagstillsväxt och avvänjningsvikt i mellanuppfödningen

TEMA

Produktivitet och koldioxidutsläpp i vågskålen

ATRIA PRODUCENTER 3/2020

- 2 LEDARE**
Köttproduktion och hållbar utveckling
- 8 FRÅGEPAR**
Experterna svarar på hur klimatförändringen kan begränsas i matproduktionen
- 10 GRAFIK**
Fakta om koldioxidutsläpp i primärproduktionen
- 11 FÖRNYBAR ENERGI**
Rent foder med vindkraft
- 12 VALRESULTAT**
Lihakuntas nya fullmäktige
- 14 VARUMÄRKESFÖRNYELSE**
Producenterna ingår i Atrias logo
- 18 MOT SJÄLVFÖRSÖRJNING PÅ PROTEIN**
Sojaimporten minskar, ärtor och bondbönor ökar
- 20 VAHVIALA 20 ÅR**
Kvalitetskalvar är en hederssak för en dikoanläggning
- 26 EKONOMISTYRNING**
Hur styrs ekonomin på er gård?
- 28 SVINPROJEKT**
Tillsammans har mycket åstadkommit
- 29 DIKURVOR**
Hjälp för diande suggors matproblem
- 32 SLAKTSVINPRODUKTION**
Lönsamhet med uppföljning och viktkontroll
- 34 BROILERPRODUCENTERNAS ARBETSBORD FÖRNYADES**
Förbättringar och fortsatt utveckling
- 35 SEKTORBETE**
Erfarenheter på Hilmolas gård
- 36 DIKOPRODUKTION**
Potential och stor spridning mellan gårdarna
- 38 PROJEKTVERKSAMHET**
Optimering av resurser, produktion och miljö hållbarhet
- 39 NY PARTNER I NÖT-KEDJAN**
Kvalitet och besparingar övertygade Kyrönniemen Maatila Oy
- 41 MITT FAVORITRECEPT**
Hunter's Chicken från praktiktid i England
- 42 FÄRSKT**
Nytt och aktuellt
- 43 PERSONPORTRÄTT**
Ville Hämläinen, produktionschef, A-Foder Varkaus

TEXT: Teija Päävola, Utvecklingschef, miljö hållbarhet Atria Producenter

Mot en miljöhållbar primär- produktion

Att utveckla miljöhållbarheten betyder övergripande kontroll av flera olika delområden. Man har redan länge gjort rätt saker, men att säkerställa framtidens livsmedelsproduktion kräver att tänkandet och metoderna blir ännu mer övergripande.

I framtiden kan transportutrustningen för gödsel köras utsläppsfritt på likvifierad biogas. Med det gödsellogistiksystem som Manupork Oy använder placeras i medeltal 80 m³ svinflytgödsel per timme. Bild: Tuukka Kiviranta.

MAN KAN göra växelbruket mångsidigare exempelvis med ärtor. År 2020 har odlingsarealen för ärtor fördubblats och ersätter i allt större utsträckning exempelvis soja vid utfodringen, vilket sänker koldioxidavtrycket.

ÄNGAR, GÖDSELSTACKAR och vallar med många arter ger en livsmiljö för de organismer som är beroende av dem och upprätthåller diversiteten.

Befolkningstillväxten och den växande konsumtionen har lett till en global hållbarhetskris som hotar ekonomin, välfärden och säkerheten. I fråga om minskad diversitet i naturen samt för kväve- och fosfor-kretsloppens del har gränserna för den globala hållbarheten redan överskridits. Man är också nära gränsen när det gäller klimatförändringen, den förändrade markanvändningen och användningen av sötvatten. Matproduktionen är en del av allt detta, men också en del av lösningen. Cirkulär ekonomi är dagens ord och livsmedelssystemet är ett av dess viktigaste delområden. Primärproduktionen kan fungera som en viktig tättare av läckage i samhällets funktioner genom att utnyttja biprodukter som foder direkt, producera energi av avfallsprodukter som inte duger till foder och återföra näringsämnen som produkterna innehåller till odlingen. Jord- och skogsbruk är de enda branscherna som också kan binda koldioxid.

JUST NU ÄR DEN RÄTTA TIDEN ATT AGERA

All mänsklig verksamhet påverkar naturen. Målsättningen för miljöprogrammet Green Deal är ett klimatneutralt Europa år 2050, medan Finland

strävar till koldioxidneutralitet redan år 2035. Nationellt har man redan förberett och förbereder för tillfället många sektorprogram, exempelvis programmet för klimatvänlig mat, markanvändningssektorns klimatplan, strategi för ett koldioxidsnålt samhälle (även för jordbrukets del) och biogasprogrammet. I maj offentliggjorde europeiska kommissionen sin strategi Från åkern till bordet och en ny CAP = EU:s gemensamma jordbrukspolitik är också på gång. Dessa har ett kraftigt miljöfokus och försöker definiera riktlinjerna för en lång tid framåt. Nu är det dags för praktiska åtgärder. Även i detta avseende kan vi vara föregångare och rikttningsvisare.

Den ambitionerade målsättningen för Atrias ansvarsprogram är en "Koldioxidneutral matkedja år 2035". En del av detta är Östersjö-åtagandet som vi har gjort för Baltic Sea Action Group, där åtgärder som ska förbättra miljö hållbarheten under de närmaste åren har definierats. Målsättningen är att också för primärproduktionens del skapa ett miljö hållbarhetsprogram, i vilket de viktigaste delområdena skulle vara klimatförändring, övergödning och diversitet. Ammoniakutsläppen som orsakar försurning är också viktigt att ha i åtanke.

Miljö hållbarhetens olika delområden överlappar varandra på många sätt.

Därför är det viktigt att ta reda på hur eventuella ändringar påverkar miljö hållbarheten som helhet, eftersom deloptimering kan orsaka negativa effekter på annat håll. Även från detta perspektiv sett är inhemsk mat ett säkert val, eftersom vi själva har kontroll över alla effekter.

Ur miljö hållbarhetens synvinkel är produktivitet och effektivitet inga svordomar.

VI ÄR REDAN PÅ HÅLLBARHETENS VÄG

Vi startar inte från noll eftersom rätt saker har gjorts redan en lång tid. Inhemska, effektivt framställda fodermedel och minimering av sojainvändning är utmärkt med tanke på miljö hållbarheten. Att göra växelbruket mångsidigare med ärtor och bondbönor höjer självförsörjningsgraden av protein och förbättrar samtidigt jordens konsistens. Ur naturens perspektiv lever nötboskapen och vallen på många sätt i symbios och fungerar som en viktig

DORANOVA

En biogasanläggning kan göra gården energisjälvförsörjande. Om man tar helheten i beaktande, kan det förbättra köttproduktionens miljö hållbarhet avsevärt. Om gödseln behandlas i biogasanläggningen när den är tillräckligt färsk och stannar där tillräckligt länge, undviker man metanutsläppen vid lagring av gödseln. För att förhindra att kvävet avdunstar och urvattnas med regnvatten, täcker man förmultningslagren. Bild: Biopir Oy:s biogasanläggning, Doranova Oy.

upprätthållare av diversiteten. Om man inte hade användning för industrins biprodukter som foder, skulle de i värsta fall belasta våra vattenreningsverk. Till våra styrkor hör också den låga antibiotikaanvändningen, vilket leder till låga antibiotikaresistenser också i gödseln, så att antibiotikaresistensen inte heller den vägen sprids i onödan.

Ur miljö hållbarhetens synvinkel är produktivitet och effektivitet inga svordomar. På gårdsnivå är det viktigaste en effektiv foderproduktion, optimerad utfodring och minimering av svinnet. Då får man ut så mycket som möjligt med det som satsas och kan undvika onödig användning av åkrarna, kanske till och med har möjlighet att bli av med de åkrar som producerar sämst. Optimerad utfodring säkerställer också att inget onödigt kväve eller fosfor som utgör en luft- och vattenföroreningsrisk hamnar i gödseln.

DEN ESSENTIELLA GÖDSELKEDJAN

Gödselkedjans lösningar påverkar många faktorer. Alltid när det är möjligt bör placeringsspridning prioriteras, eftersom

näringsämnen då hamnar på rätt ställe och inte är så utsatta för avdunstning och bortspolning. Att sprida på hösten utan växtlighet som använder näringsämnena är också en utsläppsrisk. Att hantera ammoniakutsläppen är utmanande, men det väsentliga är att inte blanda, hantera och sprida gödsel i onödan. Att optimera gödselns kväve-fosforförhållande på enklaste sätt genom sedimentering kan göra utnyttjandet av gödselnäringsen effektivare. Detta är visserligen inte möjligt med all slags gödsel. Centraliserade lösningar är nödvändiga på områden med näringsöverskott, eftersom de möjliggör en kostnadseffektiv raffinering av gödsel till återvunna näringsprodukter och förflyttning till behovsområden. Å andra sidan krävs inte centraliserade lösningar överallt. Då minskar gårdsspecifika lösningar, så som biogasanläggningar och solenergi, för sin del utsläppen från lagringen av gödsel och matkedjans energiförbrukning. Men en biogasanläggning är ingen minimeringsautomat av utsläpp, utan gödseln måste fås färsk och behandlingstiden i anläggningen måste vara tillräckligt lång,

så att inte utsläppen bara flyttas från gödsellagret till komposteringsrestlagret. Slutligen krävs rätt spridningsmetoder.

FÖRUTSÄTTNINGARNA STYR

Att utveckla husdjursproduktionens miljö hållbarhet är ingen kärnfysik, men enbart information gör ingen salig. I bakgrunden verkar ekonomiska realiteter och den internationella konkurrensen.

Förutom att produktiviteten och effektiviteten just nu måste säkerställas måste den också säkerställas för framtiden. Husdjursproduktion är hörnstenen i vår försörjningstrygghet och jorden måste skötas helhetsmässigt - annars kommer produktiviteten att drabbas och risken för negativa effekter kommer att öka.

För jordmånens del är bindandet, förvaringen och frigörandet av koldioxid en komplicerad ekvation och entydiga siffror kan ännu inte presenteras. Aktiv forskning pågår för tillfället både i Finland och runt om i världen. Om några år kommer det att finnas vetenskapligt verifierade fakta också om detta. ■

MILJÖHÅLLBARHETENS OLIKA DELOMRÅDEN är länkade till varandra på många sätt. Det är viktigt att behärska helheten när hållbarheten utvecklas.

Atrias odlingsakademi är snart här. Är du beredd?

Anmäl dig
www.lyyti.fi/reg/viljelyakatemia

Vill du: Utveckla växtodlingen på din egen gård? Uppdatera ditt kunskande om åkerbruk? Eller lära nya saker och fördjupa din kunskap om såväl sorter, jordmån som odlingsstrategier? Om du svarade ja, reservera tid i din kalender för Atrias odlingsakademi.

Odlingsakademin är en avgiftsfri webbutbildningshelhet som skapats av Atrias primärproduktionsprojekt och Atria med sina samarbetspartner. Utbildningen riktar sig till odlare och odlaren kan enligt eget val betona vall- eller spannmålsodling, eller båda om man så önskar. Utbildningen startar på hösten 2020 och fortsätter till slutet av vintern 2021. Som talare fungerar forskare och aktörer som representerar branschens främsta topp. Och det bästa är att praktiska tips infogats i varje webbföreläsning. Kom alltså med och ta vara på kunskapen!

Odlingsakademin börjar 26.10.2020 kl. 12. Mer information om genomförandet och innehållet samt anmälningsidan hittar du via denna länk: www.lyyti.fi/reg/viljelyakatemia.

VEM?

Eija Hagelberg
projektledare, Baltic Sea Action
Group

Eija Hagelberg har arbetat vid BSAG sedan 2009, de första åren som projektledare för JÄRKI-projektet och de senaste åren som projektledare för hållbart jordbruk. För närvarande arbetar hon mest med odlar- och forskningssamarbetet på Carbon Action-plattformen samt som ansvarig för jordbruks-teamet.

Klimat- förändringens betydelse för en hållbar livsmedels- produktion

Vilken roll har boskapsuppfödningen i det finländska livsmedelssystemet?

Den är mycket synlig och central. I ett hållbart livsmedelssystem ingår boskap, i synnerhet idisslare, som kan utnyttja vallfoder.

Vad innebär effektivitet i livsmedelsproduktionen?

Ett bra förhållande mellan insatser och nytta, det vill säga en stor skörd med små externa insatser och hållbara produktionsmetoder. En så stor del som möjligt av det man producerat bör hamna på tallriken.

Vilken anser du är den viktigaste åtgärden som bör prioriteras nu för att begränsa klimatförändringen i livsmedelsproduktionen?

Röjningen av torvmarker till åkrar borde avvecklas, vilket är tufft men nödvändigt. Gårdsägarna får dock inte lämnas i sticket, utan de ska erbjudas lösningar.

Med vilka metoder?

Genom samarbete mellan växtodlingsgårdar och djurgårdar i foderproduktionen samt genom att återanvända näringsämnena i gödseln. Planering av var boskapsenheterna ska placeras: den bästa platsen är inte där det redan nu råder brist på foder- och gödselspridningsareal. Rådgivningens uppgift är att skräddarsy lösningar på gårdsnivå.

Hur kommer den finländska livsmedelsproduktionen förändras under de kommande tio åren? Eller kommer den att förändras?

Javisst. Klimatförändringen medför extrema väderförhållanden. Gårdarnas storlek ökar och antalet gårdar minskar. Nya odlingsväxter och -metoder vinner terräng. Det blir vanligare att satsa på skötseln av jordmånen.

Till följd av klimatförändringen är den finländska livsmedelsproduktionen i rampljuset. Eija och Heikki berättar vilka åtgärder som skulle behövas.

Vilken roll har boskapsuppfödningen i det finländska livsmedelssystemet?

Boskapsprodukter är en viktig del av försörjningsberedskapen: konsumenten får enkelt och förmånligt tillgång till många centrala näringsämnen också under dåliga skördeår.

Vad innebär effektivitet i livsmedelsproduktionen?

Omsorgsfull användning av de viktigaste produktionsinsatserna och resurserna, vilket ger god avkastningsrespons och en skälig inkomst för producenterna.

Vilken anser du är den viktigaste åtgärden som bör prioriteras nu för att begränsa klimatförändringen i livsmedelsproduktionen?

Organisk substans ska tillsättas i åkermarken i synnerhet om det är ont om sådan. Det är viktigt för avkastningen, klimathållbarheten och miljökonsekvenserna.

Med vilka metoder?

Genom att göra växtföljden mer mångsidig på åkerskiftesnivå genom utnyttjande av förfruktsvärdena, vallar med många arter och hög avkastningsförmåga samt produktion av proteingrödor.

Hur kommer den finländska livsmedelsproduktionen förändras under de kommande tio åren? Eller kommer den att förändras?

Utvecklingen bör styras i den riktning som framgår av svaren i de föregående tre punkterna och enligt efterfrågan. Den strukturella utvecklingen är fortsatt stark på olika nivåer.

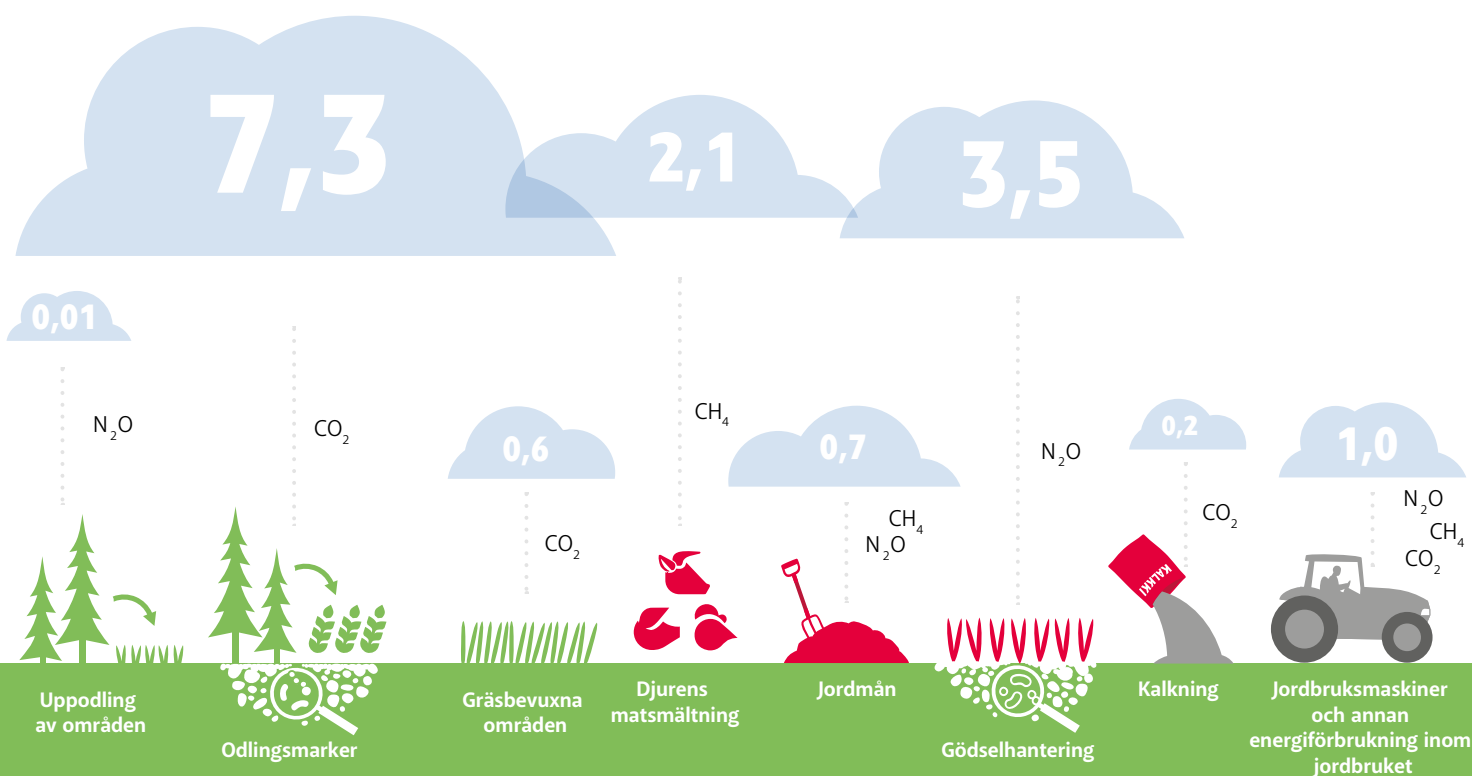
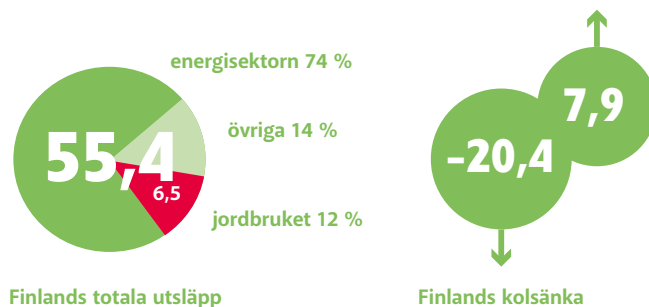
VEM?

Heikki Lehtonen
forskningsprofessor, Naturresursinstitutet

Forskningsprofessor Heikki Lehtonen är en jordbruksekonom som tror på verksamhet på marknadens villkor, ekonomiska incitament och odlarnas kunnande för att minska utsläppen. Han oroar sig dock för om samhället kan köpa utsläppsminskningar av odlarna. Lehtonen kopplar klimatarbetet till en del av hållbar utveckling och strukturomvandlingen i jordbruket.

Utsläpp från primärproduktionen i siffror

Det talas mycket om jordbrukets växthusgasutsläpp i offentligheten, men få känner till fakta och siffror.

Markanvändning, förändringar i markanvändningen och skogsbruk

Jordbruk

Energi

Rapportering av utsläppen från jordbruket vid rapportering enligt FN:s klimatavtal, siffrorna är 2017 års utsläpp, milj. ton CO₂-ekv. CO₂-utsläppen från odlingsmarkerna inkluderar även CO₂-utsläppen från åkerröjningen. (Källa: Statistikcentralen 2019. Finlands utsläpp av växthusgaser 1990–2018.) Vid en granskning av livsmedelsprodukters klimatkonsekvenser uppkommer utsläpp av växthusgaser även inom bl.a. industrin, handeln och logistiken.

CO₂ = koldioxid, N₂O = kväveoxidul eller lustgas, CH₄ = metan

Rent foder med förnybar energi

Övergången till inhemsk vindkraft minskar även foderkundernas koldioxidavtryck.

A-Foder producerar årligen över 250 miljoner kilo foder som levereras till gårdar runt om i Finland. För att tillverka en så stor mängd foder krävs förutom stora mängder råvaror även mycket energi. Därför funderar vi på A-Foder ständigt på hur vi kan förbättra våra energilösningar ytterligare.

Atria-koncernen har ett gemensamt mål att göra sin livsmedelskedja klimatneutral senast 2035. Som en del av denna förändring har A-Foder redan tidigare börjat använda förnybara bränslen i sin ångproduktion och gått över till el som producerats med endast inhemsk vindkraft.

– Vi strävar ständigt efter att förbättra energieffektiviteten i vår produktionsprocess, men det är också viktigt att energin som vi använder är så miljövänlig som möjligt. Vi har sedan länge samarbetat med Leppäkosken Energia, så det var självklart att även den förnybara

energin skulle komma via dem, berättar A-Foders direktör för foderaffärsverksamhet **Ilkka Ala-Fossi**.

Eftersom energibehovet i foderfabriken är stort, är även effekterna från bytet av energikälla betydande.

– Tack vare bytet minskar A-Foders koldioxidutsläpp med cirka 3 000 ton per år, vilket motsvarar trafikutsläpp från fler än 1 000 bilar, klargör Leppäkosken Energias försäljningschef **Juha Koskela**.

EN FÖRDEL FÖR HELA KEDJAN

När man jämför produkternas och livsmedlens miljövänlighet är det viktigt att beakta utsläppen under hela livscykeln. Besluten som fattas i alla skeden av produktionskedjan påverkar ända fram till konsumenternas val.

– Råvaror och foder som producerats rent, ett friskt djur, ren och hälsosam mat – det är så vår kedja fungerar. Vår uppgift är att främja produktionen av världens renaste inhemska mat. Efter-

som konsumtionen hela tiden blir mer ansvarstagande, så tror vi att produkter som framställts rent och på ett hållbart sätt även klarar sig bättre på marknaden, säger Ala-Fossi.

– Bytet till förnybar energi är en lösning med vilken man kan påverka verksamhetens övergripande hållbarhet. Valet av förnybar el medför endast obetydliga tilläggskostnader, så priset är inte längre en knäckfråga. Det ständigt växande antalet kunder som byter till förnybar el signalerar samma budskap.

URSPRUNSGGARANTI

Förnybara energiformer efterfrågas mer och mer, konsumtionen och användningen ökar i samma utsträckning och lagstiftningen utvecklas. Förnybar el måste ha en ursprungsgaranti i form av ett certifikat för att den ska kunna kallas förnybar. Ursprungscertifikatet ingår även i elavtalet som ingåtts med A-Foder.

Tack vare bytet minskar A-Foders koldioxidutsläpp med cirka 3 000 ton per år.

– 3 000 CO₂

=1 000 x

Elektroniska val

ökade intresset att välja

Lihakuntas medlemmar valde ett nytt fullmäktige i månadsskiftet april-maj. Valet genomfördes för första gången elektroniskt, och valdeltagandet steg från 33 till 41 %.

HÖGRE VALAKTIVITET SOM MÅLSÄTTNING

I Lihakunta hade man en ökning av valaktiviteten som målsättning. Man uppmanade medlemmarna att rösta med en lättanvänd elektronisk röstnings-applikation, med mångsidig information samt med ett presentkort på 1000 € som lottades ut bland alla som röstade i valet. Även om man den här gången ännu inte kom upp till 55 %, steg aktiviteten betydligt.

ELEKTRONISKA VAL VAR LÄRORIKA

Genomförandet av valet i elektronisk form fick positiv respons från medlemmarna, speciellt på grund av det lättanvända gränssnittet. Även rösträkningen effektiviserades när röstningsinformationen kunde förflyttas elektroniskt. I Savolax valkrets upplevde man ett bakslag, eftersom man skickade en kandidatlista med fel nummer som information. Men genom snabb information kunde man minimera skadorna.

INFORMATIONEN BERÄTTAR

Tack vare den elektroniska röstningsprocessen har Lihakunta noggrann information om sina medlemmars allmänna röstningsbeteende, men utan att valhemligheten kränks. Enligt analyserna använde upp till 76 % av svingårdarna sin rösträtt. Även produktionens storlek verkar ha en direkt inverkan på valintresset: ju större medlemmarnas försäljning eller förmedling av djur till A-producenterna är, desto större röstningsaktivitet i valen. Röstningsaktiviteten steg mest i Norra Karelen, Mellersta Finland och i Sydöstra Finland.

VALENS RÖSTMAGNETER

Valens röstdrottning blev mjölkproducenten Anu Ahlholm Från Kärsämäki med 24 röster. Proportionellt sett flest röster fick nötköttproducenten Antti Pikkarainen från Kuhmo, som med sina 17 röster fick 20,7 % av rösterna i Kainuu valkrets. Av dem som ställde upp som kandidater för första gången, samlade Mikko Piippo från Savolax flest röster med 21 stycken.

ITIKKA VAL 2021

Följande andelslagsval hålls redan på våren 2021, när valet av Itikka andelslags fullmäktige blir aktuellt. Lärdomarna från det första elektroniska valet kommer man också aktivt att utnyttja i Itikka andelslags fullmäktigeval. Målsättningen är att öka antalet tillställningar för medlemmarna före valet.

GEMENSAMMA VAL 2024?

I Itikka andelslagets styrelse förbereder man också en regeländring som skulle förkorta följande fullmäktigeperiod med ett år, dvs till en treårig period. Då skulle man kunna synkronisera Itikka andelslagsval med Lihakuntas val 2024. Detta skulle förenkla genomförandet av valen, ge en möjlighet till gemensam kommunikation och skulle förenhetliga andelslagens verksamhet. Itikka andelslagets förtroendevalda fattar beslut i ärendet under år 2020. ■

24
RÖSTER

Anu Ahlholm
mjölkproducent, Kärsämäki

17
RÖSTER

Antti Pikkarainen
nötköttproducent, Kuhmo

21
RÖSTER

Mikko Piippo
dikoproducent, Lapinlahti

LIHAKUNTAS FULLMÄKTIGE 2020–2024

SAVOLAX

Piippo Mikko	Lapinlahti
Korhonen Tuomo	Kuopio
Nieminen Juha	Kiuruvesi
Pekkarinen Ville	Kuopio
Savolainen Lassi	Sonkajärvi
Metros Mervi	Kuopio
Heiskanen Lassi	Vieremä
Nousiainen Markus	Pielavesi
Riekinen Maarit	Kuopio
Hakulinen Veli-Tuomas	Pielavesi
Hall Hans	Leppävirta
Kurtelius Lauri	Sonkajärvi
Tossavainen Juha	Rautalampi
Väänänen Ruurikki	Isalmi
Anttonen Juho	Jorois

NORRA KARELEN

Nevalainen Heidi	Juga
Romppanen Ilkka	Kides
Willman Jaakko	Joensuu
Jormanainen Ilmo	Tohmajärvi
Makkonen Henri	Rääkkylä
Pennanen Pasi	Libelits

KAJANALAND

Pikkarainen Antti	Kuhmo
Tolonen Pirkka	Suomussalmi
Ronkainen Markku	Paltamo
Kempainen Rauno	Hyrynsalmi

ÖSTERBOTTEN

Ahlholm Anu	Kärsämäki
Nuorala Päivi	Kalajoki
Keränen Veli-Jaakko	Muhos
AvKylmäaho Antti	Siikalatva
Junttila Elina	Nivala
Ilola Tarmo	Reisjärvi
Karjalainen Esa	Vaala
Isoherranen Antti	Haapajärvi
Ruuttula Antti	Sievi
Kallio Matias	Siikajoki
Kangas Olli	Nivala
Luukinen Hanna	Limingo

NORRA FINLAND

Harju Jouni	Salla
Pulkkanen Tuomo	Kuusamo
Selkälä Juha	Rovaniemi
Törmänen Pekka	Pudasjärvi
Timonen Marko	Torneå
Katisko Veli-Matti	Övertorneå
Turpeinen Hemmo	Taivalkoski
Piekkari Marko	Kittilä

MELLERSTA OCH SYDÖSTRA FINLAND

Hippala Matti	Kotka
Nykänen Mikko	Rantasalmi
Jaatinen Lauri	Toivakka
Mattila Kalle	S:t Michel
Roni Juha	Villmanstrand

LIHAKUNTAS FULLMÄKTIGE I ETT NÖTSKAL:

- Utövar högsta beslutsfattande rätt i andelslaget (bland annat vinstfördelning, regler och val av medlemmar i förvaltningsrådet)
- 50 medlemmar
- Kandidater per valkrets enligt medlemsantalet 2020–2024: Savolax 15, Norra Karelen 6, Kajanaland 4, Österbotten 12, Norra Finland 8, Mellersta och Sydöstra Finland 5 platser.
- Det valda fullmäktige har 27 nya medlemmar
- Andelen kvinnor i det nya fullmäktige är 14 %
- Medelåldern i fullmäktige är 42 år.
- Samlas två gånger per år: på våren för att besluta om andelslagets vinstfördelning och på hösten för utbildningsdagar

Lihakunta tackar alla sina medlemmar för aktiviteten i fullmäktigevallet! Det nya fullmäktige börjar sitt arbete med en utbildningsdag i november, där det genast får ta ställning till den strategi som andelslaget håller på att utveckla.

"Rätt människor bakom exakt varje produkt"

Atrias 29-åriga logotyp förnyades och i slutet av augusti blev den tillgänglig för allmänheten i de nya konsumentförpackningarna. Varför byta den gamla goda logotypen och varför kallas alla våra avtalsgårdar nu för familjegårdar?

Atria Finlands varumärkesdirektör Nanna Järvinen berättar att inhemskhet, ansvarsfullhet och spårbarhet är de tre värderingar som Atrias varumärke lutar sig mot. Och varumärket har visat sig vara starkt. Enligt konsumentundersökningar är Atria Finlands mest kända livsmedelsvarumärke. Undersökningar visade även att Atrias kända logotyp inte ledde tankarna hos dagens konsumenter mot rätt värderingar. Därför ville man göra en diskret förnyelse som inte stör det välkända, men som förenar logotypen med Atrias inhemska ursprung och rötter, som är förutsättningen för allt och som vi Atria-anställda har anledning att vara stolta över.

– Texten Perhetiloilta vuodesta 1903 (Från familjegårdar sedan 1903), som har ersatt gräset i logotypen, sammanfattar betydelsen av våra flera år långa samarbetsavtal och tilliten. Familjegårdarnas arbete och kompetens garanterar trygg mat av god kvalitet. Producenterna blir på så sätt en del av vår logotyp och finns med på varje produktförpackning, säger Järvinen glatt.

VILKEN GÅRD?

Atrias gårdar som kan spåras hela vägen har tidigare benämnts "familjegårdar", men enligt Järvinen har benämningen varit vilseledande för vissa konsumenter. Därför beslutade man sig för att tydliggöra benämningarna i samband med varumärkesförnyelsen.

– I fortsättningen är alla Atrias gårdar familjegårdar. Med familjegård menar man inte längre gårdar som kan spåras, utan varje enskild gård sköts ju av en riktig familj och riktiga människor. Den tidigare strategin var förvirrande för konsumenterna och väckte frågan om vilka de andra gårdarna i så fall var, konstaterar Järvinen.

Betydelsen av familjegårdar som kan spåras hela vägen minskar inte, utan spårbarheten kommer att kommuniceras ännu mer under övergångsperioden för varumärkesförnyelsen. Under 2021 kommer spårbarheten att synas i marknadsföringen.

FÖREGÅNGARE INOM GÅRDSMÄRKNING

Varumärkesförnyelsen planerades taktiskt i samband med en större förpackningsförnyelse. En av de

viktigaste nyheterna i märkningen av förpackningar är skylten "Meidän perhetilalta" (Från vår familjegård) och gårdens namn under den. Förpackningarna har även varmare färger, tydligare symbol med Finlands flagga och märkning för ansvarsfull produktion.

– Vi är den enda aktören i Finland som har en så omfattande spårbarhet och som har haft gårdens namn på förpackningarna ända sedan 2012. Även det får vi vara stolta över, säger Järvinen. ■

FAKTA OM VARUMÄRKESFÖRNYELEN

- Alla för- och nackdelar har undersökts grundligt
- Den nya logotypen är lika igenkännlig som den gamla
- Varm, lättillgänglig, positivt traditionell
- Övergångsperiod till och med slutet av 2021

Hemmavid på jobb och semester

Mellan skötseln av hönsen, lastningsförberedelser och städning av hönshusen måste man finna tid för många sysslor, till exempel på torkbygget eller i köksträdgården. Det egna folkets hårda arbete uppskattas och de värkande musklerna mjukas upp i gårdsbastuns värme.

PRODUCENTENS ÅR

I artikelserien En vecka på gården följs vardagen på fyra gårdar under olika årstider. Varje gård presenterar sig i tur och ordning i Atria Producenter-tidningen och de tre andra berättar på webbplatsen om hur det går.

Läs hur veckan varit på de andra gårdarna: atriatuottajat.fi/viikkotilalla

"Materialhanterare och lastbilschaufförerna har igen varit flitiga hela natten."

YLIHUHTALAS FAMILJEGÅRD

FÖRETAGARE: Eino och Eija-Liisa Huhtala

PRODUKTIONSINRIKTNING: Kycklinguppfödning, Dessutom odlar man på gården huvudsakligen vete som matas till de egna fåglarna. Som växelbruk odlas också korn och foderärter.

GRUNDAD: år 1860

ANTALET DJUR PÅ GÅRDEN: 80 000

ANNAT SPECIELLT: tre vuxna döttrar som bor på annat håll, samt svärsöner som hjälper till med gårdens arbeten vid behov

MÅNDAG ☀

Morgonen grydde med soligt väder efter den regniga och stormiga söndagen. Ett ordentligt regn gjorde verkligen gott för odlingarna som ställvis led under torkan. Även husmors köksträdgård behövde fukt.

Vid skötselrundorna i höns husen är man speciellt noggrann så här några dagar innan fåglarna skickas till slakteriet. Højningen av sittpinnarna gav mera rörelsefrihet både för fåglarna och hönshusskötarna. Automatiken ser till att ventilationen är idealisk för djuren, vilket också håller ströet torrt och fåglarnas klor rena och friska på undersidan.

Efter hönshusrundorna gick vi till torkbygget, där entreprenörerna har jobbat sedan tidigt på morgonen. Just nu höll man på att montera ihop botten-tratten, vilket var ett riktigt petgöra med hundratals skruvar som skulle sättas på plats. Efter det var det dags att ställa upp botten-tratten. En del av gänget monterade ihop kylelement som lyftes på värmeelementen. Värmeelementen isolerades med 30 mm ull och bekläddes sedan med plåt.

I förra veckan meddelade man från Atria primärproduktion, att man under sommaren kommer att genomföra en revision gällande smittskydd på fjäderfågårdarna. Man kontrollerar då att uppfödningens anläggningarnas utomhusområden är propera och att hygien-gränserna inuti hallarna upprätthålls. Vår gård kommer att bli en av de första där revisionen genomförs. Men som tur var drabbades vi inte av panik, eftersom vi alltid har varit mycket noggranna med hygiengränserna. Vår egen bedömning av uteområdena är närmast med beröm godkänt, även om överflödigt skräp tidvis blir liggande på grund av torkbygget, men då ser husets flinka kvinnfolk också till att det inte blir liggande någon längre tid.

TISDAG ☀

Genast på morgonen gjorde vi en hönshusrunda och höll återigen sinnena skärpta vid kontrollen av förhållandena och fåglarna. Nu har belysningen och

utfodringen enligt instruktionerna i kycklingproducentens kvalitetshandbok ställts in inför fåglarnas avfärd till slakteriet som ska ske i kväll och i natt.

På torkbyggplatsen är det dags att montera ihop hela elementsystemet och lyfta upp det med en kranbil som har beställts för ändamålet.

Eija-Liisa flyttade de plantor och örter som har förkultiverats till växthuset. Förutom de egna plantorna måste man också skaffa mer från plantskolan, bara utifall att de egna inte skulle lyckas. På samma gång planterade jag också olika pumpplantor i trädgårdslandet. Kålplantorna fick bli kvar i sina burkar.

På eftermiddagen kom en praktikant som studerar till agrolog för att bekanta sig med gården. Han börjar hos oss redan den här veckan. Det är trevligt att få fler unga krafter med i gänget till sommaren.

Kvällens hönshusrundor är gjorda och det andra hönshuset är förberett för lastningen. Materialhanteraren är tvättad, desinficerade och tankad för kvällen / natten.

ONSDAG ☀

Morgonsysslorna gjordes nu bara i det ena hönshuset; fåglarna i den andra hallen hade under natten och morgonen samlats in i Koivulahtis djurtransportbilar och skickats till Atria av lastarna och den egna materialhanterare-chauffören Joonas. Ett stort tack till dessa nattarbetare! Under det följande dygnet kommer också den här andra hallen att tömmas, så samma förberedelsearbeten görs nu här.

På torken är det dags att installera den elektriska huvudcentralens ram och förrängörarens cyklon med rörssystem.

För dagens kontorsarbete var man också tvungen att finna tid: räkningar, bokföring, EU-dokument och så vidare.

På kvällen dracks Henna-Riikas födelsedagskaffe.

TORSDAG ☀

Materialhanterare och lastbilschaufförerna har igen varit flitiga hela natten. Materialhanteraren fick en ny förare på morgonnatten när Eikka befriade Joonas

DEN SAKKUNNIGES SYN

Med sinnena på helspänn blir det bra

Precis som på Ylihuhtalas gård väntade man också på många andra gårdar på regn i början av sommaren. I juli kom så regnet till sist, men en månad för sent. När det här skrivs vet vi ännu inte av vilken mängd och kvalitet spannmålsskörden kommer att vara. Andelen livsmedelsduglig spannmål torde bli liten åtminstone när det gäller vete, men som tur är kan vår husdjursproduktion utnyttja också den spannmål av lite sämre kvalitet som tyvärr så ofta är resultatet under våra klimatförhållanden.

Produktionskedjan för kyckling är intensiv och följer ett exakt tidschema. Dunungarnas ankomst och lasningen av kycklingarna sker på exakta klockslag. Att produktionsuppföljningen, dvs. viktutvecklingen, foder- och vattenförbrukningen och hanteringen av förhållandena, sker "med alla sinnen på helspänn" spelar en nyckelroll för en lyckad och välmående flock.

MAN MÅSTE FÖRTJÄNA KUNDENS FÖRTROENDE

Det räcker inte att det är ordning inne i hönshuset. Även utomhusområdena måste tåla en granskning. Under sommaren genomförde vi kvalitetsrevisioner av utomhusområdena och hygienslussarna på varje gård. En snygg miljö, som på Ylihuhtalas gård, behövs inte bara för att undvika risken för sjukdom, utan ger även förbipasserande konsumenter en tillförlitlig bild av Atrias familjegårdar och får konsumenten att vilja plocka åt sig Atrias kycklingpaket.

Många konsumenter är så främmande för livsmedelsproduktionen att de inte ens uppfattar att det alltid är en människa, och oftast även en hel familj, som står bakom allt. Därför ökar konsumenternas förtroende av att de får träffa producenten "live" under olika butiksevenemang som har ordnats framför allt i de största städerna. Ylihuhtalas gård har också aktivt varit med och gett Atrias familjegårdar ett ansikte.

En generationsväxling kommer att ske på Ylihuhtalas gård inom några år. Personerna som ska ta över finns inom familjen, precis som det ska vara på en familjegård.

Harri Rosenberg

Primärproduktionsdirektör Atria Fjäder

från styrspakarna. Joonas sov några timmar och begav sig sedan iväg på en lastbilsfärd, den unge mannen orkar fortfarande med bara några timmars sömn.

Sedan var det dags att rengöra hallarna från torrgödsel. Det började vi genast göra i ett mindre gäng; i morgon tar vi resten när det är mer eget folk på plats.

Gårdsbastuns bad mjukade upp var och ens värkande muskler och leder som var trötta efter arbetet. Efter det kom sömnen utan problem.

Men före det var husfrun ännu tvungen att vattna gårdsblommorna, perennerna, trädgårdslandet och växthuset. Man borde nog ha ett bevattningssystem här också.

FREDAG

Försommarmorgnarna är så vackra, ett överflöd av ljus, dofter och grön natur. Idag börjar praktikanten sitt arbete på vår gård.

I hallarna töms nu gödsel-/torvtransportörerna. För det arbetet har vi tillgång till både materialhanteraren, Avant och de konventionella spadarna och borstarna. Eikka, Tuomas och Joonas opererar maskinerna, medan spade/borste-jobben och att byta av Avant-föraren blev praktikantens lott. Rent blev det, så vår tvätt-entreprenör Jarkko med medhjälpare får börja tvätta och desinficera på måndag.

Dags för grävmaskinsjobb, eftersom vår nya tork behöver en egen elektrisk huvudcentral. För dess elmatningskabel grävde Tuomas ett ungefär 100 m långt dike som kabeln lades ned i. För övrigt är det just nu en paus i torkbygget. Arbetet fortsätter i något skede med huvudsakligen eget folk, även om rör- och elinstallatörer fortfarande kommer att behövas. Att lära sig tekniken och automatiken kommer sedan att ta sin egen tid i anspråk. När alla nödvändiga installationer är klara kommer de så kallade gnistkillarna från Antti-Teollisuus att instruera våra egna karlar om Stand-alone användningen. Också i detta avseende har man gjort ett digitalt hopp till moderna tider jämfört med Jaako-torken som står bredvid. Den används fortfarande för vår spannmålstorkning

med sin gamla men säkra teknik.

LÖRDAG

Eftersom vi hade en ledig och stressfri imorgon, drack vi morgonkaffet på terrassen och njöt av den vackra försommarens värme och naturens stillhet. I princip började vår så kallade semester nu och om vi iakttar Corona-restriktionerna kunde vi ju åka någonstans. Men vi kommer nog att hålla oss kvar i den närmaste omgivningen och njuta av den finska sommaren. Till midsommar kommer vår äldsta dotter Heini med familj på besök till morföräldragården från Helsingfors. Våra 9 och 7 år gamla barnbarn kommer att se till att det finns liv och rörelse så det räcker.

När vi är på semester gör vi förstås alla jobb som har blivit över där hemma: tvätta fönster, transportera skräp till avfallscentralen, städa/tvätta gårdsbastun och -stugan och så vidare.

Första gurkorna från växthuset, mums.

Iida-Maria och Tuomas gick på sin gudsons dop. Husbondepartet tog själva en cykeltur på ett par timmar och efter det var det välförtjänt och nödvändigt att gå i gårdsbastun.

SÖNDAG

Även om man önskar sig soliga dagar speciellt under semestern, så vill jordbrukarna nu verkligen ha regn på sina odlingar. Samma sak gäller för trädgårdsodlingarnas del: det är jobbigt att springa omkring med vattenkannorna.

Eikka tog en tur med sin motorcykel, för att bränna lite sot. Allt för lite har man hunnit åka den här sommaren. Ibland har också jag hoppat upp på bön-pallen, men nuförtiden lär jag inte hinna.

Efter maten drack vi eftermiddagskaffet på terrassen. Hur är det möjligt att kaffe smakar så mycket bättre utomhus.

På kvällen ska den kommande veckans räkningar sparas på datorn. På något sätt försöker jag alltid flytta det jobbet framåt. Kanske det beror på att jag redan gjorde tillräckligt av sånt i mitt förra yrke, innan jag började jobba här på familjegården. Kanske vi så småningom också för det här arbetet kan få en elektronisk tjänst. ■

Ambitionen är att vara självförsörjande på protein

Varför importera något som kan fås i det egna landet? När det gäller foderprotein är importen av soja fortfarande nödvändig, men Atrias sojafria nötkedja och sojafria svingårdar, med spårbarhet till gårdsnivå, visar att självförsörjande produktionskedjor inte bara är en dröm hos oss. Ökad odling av ärtor och bondböna har en nyckelroll.

Den största delen av proteinbehovet hos finländska produktionsdjur kan tillfredsställas med spannmål från den egna gården, rent, inhemskt och med känt ursprung. På A-Foder jobbar man nu hårt för att kunna utnyttja inhemska proteinkällor i så stor utsträckning som möjligt.

– Redan idag utnyttjar vi en biprodukt från Altias fabrik i Koskenkorva, det vill säga inhemskt kornproteinfoder, vi köper inhemska rybsbriketter samt använder ärtor och bondböna vid framställning av foder. Utöver detta erbjuder vi som enda i Finland de odlare som tecknat odlingsavtal ett garantipris för spannmål och baljväxter, berättar **Taneli Marttila**, inköpschef på A-Foder.

Enligt Marttila behövs ändå mer av alla proteingrödor för att inte vara beroende av importerad soja från Syd- och Nordamerika.

– Vi hoppas att den höga graden av inhemskhet för foderråvarorna i Atrias produktionskedja också ska utgöra en konkurrensfördel i framtiden och samtidigt främja hållbarheten för miljön.

Atria har som konkret mål att skapa förutsättningar för producenterna till sojafri uppfödning av fjäderfä 2022.

Det kan dock inte nås bara genom att öka odlingen av ärtor, utan det behövs mer av alla inhemska proteingrödor.

"Mot slutet av året inleder A-Foder försäljningen av en ny bondbönsort med betydligt mindre skadliga ämnen."

ODLAREN VINNER MEST

Av proteingrödorna ligger fokus hos A-Foder nu på ökning av ärtor och bondböna. Odling av dem ger störst vinst för såväl odlaren som miljön, enligt Marttila. Kvävefixerande proteingrödor är förmånliga för odlaren eftersom de knappt behöver gödslas eller besprutas, prissättningen är bra och även större skörd är ett plus.

– Hos oss har garantipriset för bondböna varit 200 euro för avtalsproducenten redan under ett par år. När de läggs till växtföljden ökar de genomsnittliga skördenivåerna för spannmålen. På min egen gård i Jurva har medelskörden för spannmål blivit cirka 1 000 kg/ha.

DUO SOM ÖKAR SKÖRDEN

Även om kvävefixeringen till åkern är den mest kända fördelen med inhemska haljväxter förklarar det inte ensamt den positiva effekten som ärt och bondböna har på skördarna. De förbättrar även jorden med sina rötter.

– Ärten har ett fint men utbrett rotsystem, och bondbönan har en pålrot med små fina rötter åt sidorna. Bådas rotsystem luckrar upp jorden speciellt på hård, lerig jordmån och pumpar näringsämnen mot ytan. Skorpbildning är inget problem vare sig för ärt eller bondböna, säger Marttila.

När man vill lägga till ärt eller bondböna i växtföljden måste det vara fem års mellanrum mellan dem, eftersom växtsjukdomar som är typiska för dem bevaras i marken 3–5 år. Om du odlade ärt och bondböna 2020 kan du nästa gång odla dem på samma åkerskiftet 2026.

GRUNDEN I SKICK

Under det innevarande året har A-Foder lyckats öka odlingsarealerna och de direkta odlingsavtalen för ärtor

betydligt. För det ska vi utöver odlarna tacka A-Foders ihärdiga arbete med att förbättra odlingssäkerheten för ärter: för ärt beviljades i år tillstånd för tillväxtreglering.

– Tidigare har tröskningen varit den besvärligaste delen av ärtodling eftersom ärt lägger sig lätt. Tack vare det undantagslov för tillväxtreglering som Tukes beviljat kan ärtens stam förstärkas, säger Marttila.

Odlingen av bondböna förväntas öka redan nästa år eftersom A-Foder inleder försäljningen av en ny bondbönesort utan skadliga ämnen i höst. Sorten heter Vire, och är framtagen av finländska Boreal.

– Vire innehåller betydligt mindre vicin eller konvicin som hämmar användningen av traditionell bondböna framförallt i kycklingfoder. Tack vare den är vi ett steg närmare frigörelse från soja, säger Marttila.

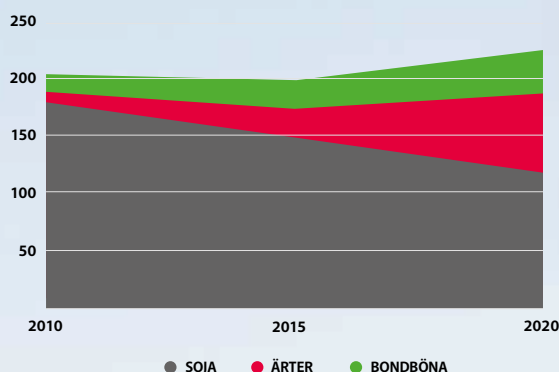
Om två år kommer ytterligare en ny bondbönesort utan skadliga ämnen i odling, namnet är redan känt: Into. Vi hoppas att namnet, som översatt betyder iver, är ett gott tecken. ■

VIRE

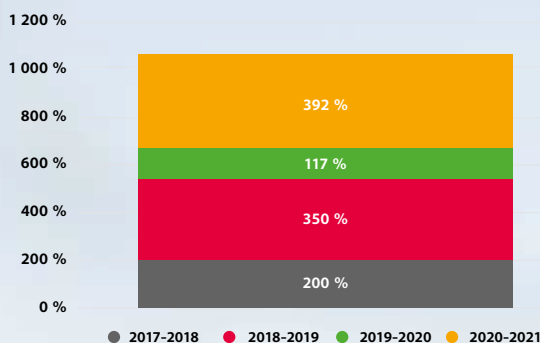
- En ny bondbönesort
- Innehåller mindre vicin och konvicin.
- Sorten har tagits fram av den finländska växtförädlaren Boreal
- Kommer att börja säljas i slutet av 2020
- Sorten lämpar sig för användning också i foder för kycklingar och grisar, till skillnad mot traditionella sorter av bondböna.

UTVECKLINGSRIKTNING I FINLAND 2010–2020

UTVECKLINGEN FÖR sojaimport och odlingsarealerna för ärtor och bondböna i Finland visar att behovet av att importera soja minskar i takt med att odlingsarealerna för ärtor och bondböna ökar.

ÅRLIG TILLVÄXTPROCENT FÖR A-FODERS ÄRTAVTAL %

A-FODERS ÄRTODLINGSAVTAL har ökat kraftigt efter 2016. Det har varit mer än 100 procents tillväxt varje år och tillväxten ökar. När det gäller bondböna förväntas ökningen börja i och med den nya sorten.

20 år kvalitetskalvar från Vahviala

I Vahviala utförs kompromisslöst arbete för kalvuppfödning. I augusti är det 20 år sedan de första spädkalvarna kom till dikoanläggning i Villmanstrand.

Uppfödning i tre steg hade på den tiden nyss startat i Finland och Vahviala var en av de första stora dikoanläggningar som började med det. Man hade ändrat om det gamla svinhuset till en dikoanläggning i permanent användning med 120 platser och man gav upp de 100 dikor som fanns på gården i byggnadsskedet. Lösdriftstallet för dikor ändrades om till en rekryteringsavdelning som är i bruk än idag.

Dikoanläggningens verksamhet började i Antero Vahvialas namn. När Anteros pojkar Mikko och Heikki kom med på våren 2003 ändrades gården till ett jordbruksföretag och det slutgiltiga generationsskiftet genomfördes år 2006. Redan på våren 2007 färdigställdes den nya, större dianläggningen på det gamla svinhusets plats. År 2017 ändrades gården om till ett aktiebolag och Mikkos fru Heidi kom med som delägare.

I dikoanläggningen finns fyra avdelningar för 120 kalvar, dvs sammanlagt 480 platser. Man har planerat anläggningen själv och den är gjord för att vara så enkel och lättskött som möjligt. I tonårsavdelningarna ryms 240 kalvar och förutom det föder man upp ett parti på 70 kalvar per år till slakt. Man odlar 120 ha åker, varav största delen är vall.

BRA KALVAR ÄR EN HEDERSSAK

Vahvilas dikoanläggning är känd för att kalvarna som kommer därifrån är av jämn kvalitet och växer till sig väl. Heidi ansvarar huvudsakligen för skötseln och medicineringen av kalvarna.

– Luftvägsinfektioner orsakar mest problem och de är man tvungna att medicinera mot. Men för oss är det en hederssak att producera bra kalvar för slutuppfödarna och för det gör vi allt vi

kan, säger Heidi.

Mikko sköter en stor del av de löpande ärendena men deltar också i alla andra uppgifter om det behövs. På Heikkis ansvar ligger att bereda sörpa och lägga halmbäddar.

"För oss är det en hederssak att producera bra kalvar åt slutuppfödarna och för det gör vi allt vi kan."

– Ja nog har man upplevt alla möjliga svårigheter, skrattar Mikko, på frågan om hur de här åren har gått.

När man hör historierna som berättas från de gångna åren står det klart att man inte har ätit latmansbröd i Vahviala. För att spara har man uppfört alla byggnader själv och alla andra arbeten har man också utfört själv. Byggnaderna är iögonfallande gott skick och gårdsområdet föredömligt städat.

ETT TEAM SOM FUNGERAR

I en dikoanläggning som hos Vahviala är utkomsten uteslutande beroende av vilket slags kalvar man kan förmedla vidare. Grundvalen för digivningen har hela tiden varit sidoprodukter, såsom restmjölk och olika mjölkpulver-partier.

– Vi har diat kalvarna med allt möjligt, skrattar Vahvialas. Men det blir ju mera arbete och i drickautomater skulle det inte fungera. Kalvarna har tillgång till fri digivning och utfodring med fullfoder, vilket man har funnit vara enkelt och förmånligt.

– Det här är vår grej och vi har helt enkelt ett team som fungerar, sammanfattar Vahvialas. ■

HEIDI, MIKKO och Heikki Vahviala utgör ett fungerande team. Hela trion har varit med i dikoanläggningens verksamhet ända från början.

VAHVIALA OY

ÄGARE: Heikki, Mikko och Heidi Vahviala

- 800 djurplatser
- Kalvarnas tillväxt 1100 g/dag
- Fri digivning och fullfoder utfodring 120 ha odlingsmark 70 ha vall, resten korn och vete.

TEXT: Laura Lindén, C2

Högre produktivitet genom att minska utsläppen

Kolbalansen på en gård kan påverkas med små eller lite större insatser. Maximalt effektiv och vettig resursanvändning har en nyckelroll i detta. Läs om hur en egen biogasanläggning, nollfiberförsök, kolbalansberäkningar och en god djurhälsa kan påverka verksamhetens koldioxidutsläpp och lönsamhet.

>>

”När man hänger med kan man påverka”

När Atrias primärproduktion lät göra en koldioxidberäkning för Ahti och Jussi Hannulas dikogård vintern 2019, visade sig verksamhetens koldioxidavtryck vara ganska litet: 20,01 kg CO₂e/slaktkilo.

Hannula har funderat på de viktigaste orsakerna till den positiva koldioxidberäkningen tillsammans med experterna inom Atria Nöt-kedjan med rapporten från Envitecpolis som grund. Hannulas ekologiska dikogård har 80 moderdjur och slutuppfödning, samt cirka 200 hektar ekologisk åker. Bakom det lilla koldioxidavtrycket finns många faktorer, bland annat goda produktionsresultat för djuren och goda skördar även i ekologisk odling av åkrarna. På det sättet blir insatserna per producerat kilo kött måttliga.

– En av de viktiga mätarna är dagstillväxt. När dagstillväxten är bra, går det åt mindre tid, utrymme och näring som helhet för att producera ett kilo kött, det vill säga koldioxidavtrycket är mindre, summerar Hannula.

– För en kviga är en dagstillväxt på 643 gram riktigt bra och nu hoppas vi att vi kan nå över 800 grams dagstillväxt netto för tjurar.

SKÖRDENIVÅ OCH SLAKTVIKT

I beräkningen som gjordes med kalkyl-verktyget Cool farm tool beaktades bland annat djuruppgifter och produktionsvolym, åkerodling, foderåtgång, hantering och förvaring av gödsel, förbrukning av el och värme samt förbrukning av bränslen.

– Även skördenivåns inverkan märks i koldioxidbudgeten. Föregående år fick vi en ovanligt god skörd, så beräkningen justerades genom att använda den

genomsnittliga skördenivån, konstaterar Hannula.

Även en tillräckligt hög slaktvikt minskar koldioxidavtrycket. Dikon äter hur som helst den mängd foder hon behöver och producerar metan, så djurets koldioxidavtryck blir mindre ju fler slaktkilon den producerar per år.

ODLINGENS BETYDELSE

På Hannulas gård i Sievi i Norra Österbotten har odlingen utvecklats tillsammans med Atria Nöt och det har satsats långsiktigt på åkrarnas bördighet. Skördenivåerna i den ekologiska odlingen har varit tillfredsställande. I de här trakterna har nästan alla torvmark på en del av sina åkrar, så även hos Hannulas. Jordens koldioxidbindning eller torvmarkernas utsläpp beaktas dock inte för närvarande i beräkningarna av koldioxidavtryck. Om de skulle beaktas, skulle även koldioxidbudgeten på Hannulas gård påverkas betydligt. Enligt Hannula finns ytterligare möjligheter att justera vallväxtföljden på torvmarkerna för att minska koldioxidutsläppen.

– Vi har 3 år vall och 2 år spannmål. Med kompletteringssådd skulle vallföljden kunna förlängas med några år.

Beräkningarna görs för att få veta hur förhållandena är idag och för att senare kunna vidareutveckla dem. Samma gäller för såväl ekonomin som miljön.

En viktig sak som jag tänkte på var att en effektiv produktion också är en miljögärning, säger Hannula. ■

TRE FAKTA

- 1** Koldioxidavtrycket från en diko per producerat kilo nötkött minskar med ökad slaktvikt.
- 2** Med goda produktionsresultat (god tillväxt, litet svinn) uppnås ett litet koldioxidavtryck.
- 3** Koldioxidavtrycket för det nötkött som Hannula producerar på en utomordentlig nivå i sin klass. I europeiska undersökningar ligger koldioxidavtrycket för nötkött baserat på dikor på nivån 23–35 kg CO₂e/slaktkilo och i FAO:s rapport från 2013 har motsvarande internationella nivå uppskattats till i genomsnitt 67 kg CO₂e/slaktkilo.

”En effektiv produktion är också en miljögärning.”

”Resurs- effektivitet medför hälsa”

Hos Atria har man sedan länge arbetat med djurhälsa på tre fronter: med beaktande av djurens, människornas och miljöns välbefinnande. Hela kedjan gagnas.

Ivåra producenters vardag är en hållbar miljö inget rosa fluff, utan ett resultat av hårt arbete, konstaterar Atria Producenters veterinärer **Taneli Tirkkonen** och **Päiviikki Perko-Mäkelä** enhälligt.

De är övertygande om att de finländska producenterna med världens bästa uppfödningresultat är välinformerade om de etiska fördelarna med resurseffektivitet, som slutligen kommer både människor, djuren och miljön till godo.

– Ett friskt och välmående djur slösar inte sina resurser på sjukdomar och de ansträngningar och den energi som lagts på djuret går inte till spillo, utan kan utnyttjas maximalt och syns i den dagliga tillväxten. Vi har mycket färre grundsjukdomar jämfört med andra ställen, intygar Tirkkonen.

– Hälsan återspeglas i det låga behovet av antibiotikaanvändning och till exempel i det att vi inte har behövt vaccinera eller medicinera våra kycklingar på tio år, bekräftar Perko-Mäkelä.

DET FINNS SKÄL ATT VARA OBSERVANT

När man har gjort bra saker för djurhälsan under flera årtionden, skulle det vara lätt att bli överdrivet självbelåten.

– Vi måste nu kunna upprätthålla och värdesätta den goda situationen. Alla kommer inte längre ihåg saneringarna

mot svindysenteri och hur det var då, säger Perko-Mäkelä.

– Vi måste kunna lära oss nytt, använda den visdom vi skaffat oss och inte upprepa gamla misstag. Stormakterna inom boskapsuppfödning lär sig hela tiden av det vi gör och kan gå förbi oss om vi inte går framåt, påminner Tirkkonen.

EN HÄLSA

Atria deltar i Helsingfors universitets forskningsprojekt One Health, där den ursprungliga idén till stor del är samma som i styrningen av Atrias produktionskedja. Människornas och djurens hälsa är beroende av varandra och även av miljön.

– Atria är ett sådant paket att vi faktiskt kan åstadkomma detta. Eftersom all kompetens finns i andelsslakterierna, har vi kunnat utveckla produktionen i denna riktning, säger Tirkkonen.

– Vi arbetar inte bara med tanke på köttförsäljningen eller slakteriet utan tar hänsyn till helheten. Hela kedjan, även vår egen foderfabrik, strävar efter att öka djurens välbefinnande. Ingen vinner på att djuren mår dåligt eller om produktsäkerheten inte är i toppklass, konstaterar Perko-Mäkelä.

På denna grund är det bra att bygga en hållbar verksamhet som kommer även miljön tillgodo. ■

TRE FAKTA

- 1** Alla importerade djur är en risk för djurhälsan, följ ETT:s anvisningar.
- 2** A-Foder strävar alltid efter ett kostnadseffektivt foder med högklassiga råvaror.
- 3** Ett friskt djur utnyttjar sina resurser effektivare.

”Vi måste kunna lära oss nytt, använda den visdom vi skaffat oss och inte upprepa gamla misstag.”

”En bättre kolbalans kan rädda klimatet”

Ändras klimatet och åt vilket håll? Det är enligt Vesa Parvinen, ägare av en mjölkgård med 150 kor i Särkisalmi, en central fråga i ledningen av en hållbar utveckling.

Parvinen äger förutom mjölkgården även 150 hektar ekologisk åker, där huvudväxten är gräs som konserveras.

– Åkrarna har varit i ekologisk odling i 22 år och de senaste fem åren har vi börjat söka lösningar på hur man kan hålla kvar vattnet i jordmånen och förbättra mullhalten. Vi har åkrar med olika grovhetsgrad, som normalt är mulfattiga och delvis lätt urlakade. Bättre mullhalt innebär bättre kolbalans och skördenivåer, konstaterar Parvinen.

FIBERSLAM PÅ ÅKERN

Parvinens gård har sedan vårvintern 2019 samarbetat med Carbon Action, där över hundra pilotgårdar genomför lämpliga odlingsåtgärder på sina egna åkrar på det sätt som passar deras behov. Åtgärderna syftar till kolinlagring och bättre bördighet och Carbon Actions forskare samlar in forskningsinformation om deras effekter. På pilotgårdarna undersöks jordmånen i försöks- och referensfällan både före och efter åtgärden.

– Hos oss är åtgärden att tillsätta fiberslam. Det plöjdes ner i åkermarken förra hösten. När den femåriga odlingscykeln avslutas får vi veta om förändringen är verklig. Redan tidigare har vi tillsatt fiberslam i andra fällor och magkänslan har varit god. Om det går

så som jag tror, kommer mullhalten och vattenbindningen i jorden att förbättras. Då har växterna tillgång till mer vatten och förmågan att hålla kvar näringsämnen förbättras i siltjordar, berättar Parvinen.

Det näringsfattiga fiberslammets effekt grundar sig på att materialet ruttnar och förvandlas till humus och jord. Parvinen berättar att han valde fiberslam då det är enkelt och billigt att köpa tack vare en närliggande träindustri. Vid anläggning av vallarna valde han carbogräs som bildar en stor rotmassa.

VÄLBEPROVADE

Parvinen har även experimenterat med andra åtgärder inom regenerativt jordbruk som fungerat väl. En av dem är högre slåtterhöjd för ensilage, som man vet hjälper kolet att stanna kvar i jordmånen och ökar vallens tillväxthastighet.

På sina avtalsgårdar har han dessutom provat olika minimibearbetningar, som har gett lovande resultat under torra vårar.

– Att kombinera ekologisk odling och ogräshantering är dock fortfarande en utmaning som vi inte lyckats lösa. Det bästa slutresultatet skulle slutligen kunna uppnås genom att kombinera traditionella och ekologiska metoder på ett lämpligt sätt. ■

TRE FAKTA

- 1** De grundläggande sakerna i jordmånen bör vara i ordning: se till att vattenpermeabiliteten och -bindningen samt täckdikningen fungerar och välj sådana odlingscykler och växter som kan binda åkerytan.
- 2** Det lönar sig att ha ett öppet sinne.
- 3** Åtgärderna inom regenerativt jordbruk är i regel vettiga för odlarna även ekonomiskt sett.

”Nollfiberförsöket har gett en bra känsla.”

”Gödselspridningen underlättas och blir lönsammare”

En biogasanläggning är under uppbyggnad i anknytning till en svingård för sugor i Vemo. Det handlar om aktiebolaget Biopir Oy, som förväntas uppnå ett ambitiöst mål: att hantera 20 000 ton rågödsel från svingården per år.

Avsikten är att biogasanläggningen, som byggs på tre andelsägars gemensamma gård, i fortsättningen ska producera all el (ca 800 000 kW/år) och värme som svingården behöver.

– Hittills har vi använt eldningsolja för uppvärmningen, så därigenom får vi en CO₂-minskning. När biogasprocessen är i drift behöver man inte heller mellanlagra rågödseln, så metan- och kväveutsläppen orsakade av nedbrytningen minskar. Den viktigaste drivande kraften till en egen anläggning är att kvävet efter processen förvandlas till ammoniumkväve, vilket gör gödselspridningen lönsammare, berättar Biopir Oy:s andelsägare **Jyrki Heilä**.

Det är inte första gången andelsägarna Jyrki Heilä, **Matti Isolauri** och **Jari Kaskinen** håller på med biogas, utan de är snarare pionjärer. Redan 2002 var de med och grundade biogasanläggningen Biovakka Oy, som Gasum köpte upp senare. Rågödseln från gården har hittills transporterats till samma anläggning för behandling.

– Vi lärde oss kärnfrågorna om biogas den hårda vägen under Biovakkas tid och på så sätt har vi även utvecklat ett kunnande om ämnet, sammanfattar Heilä.

MER OPTIMALT SLAM

Biopir Oy:s anläggning skiljer sig från

flera andra gårdsspecifika anläggningar genom att efter den mesofiliska processen ska de fasta partiklarna och vätskan i flytgödseln separeras, så att fosforhalten i vätskan blir låg och ett med tanke på växten bättre slam kan erbjudas till odlarna i närområdet. Detta förkortar transportsträckorna för vätskan och minskar behovet av transporter till mer avlägsna spridningsområden. De torrare fasta partiklarna transporteras längre.

– I fortsättningen behöver vi även mindre konstgödsel, då vi själva har tillgång till mer användbar kvävegödsel. Även detta borde leda till besparingar och miljöfördelar, säger Heilä.

VINTERN VISAR

Förberedelserna av den nya biogasreaktorn inleddes redan för flera år sedan och tillstånden beviljades under 2017. Nu har byggarbetena startat och de kommer att ta cirka sex månader, eftersom man, förutom biogasreaktorn, även bygger ett täckt lagringsutrymme för flytande gödsel (4 x 3 000 m³ lagringsbassänger). Nästan alla gamla bassänger och tankar, där rågödseln tidigare samlades i väntan på transport, kan utnyttjas.

– Vi har köpt en nyckelfärdig leverans som borde bli färdig kring årsskiftet. Vintern utvisar om vi klarar oss med vår egen biogasenergi, konstaterar Heilä. ■

TRE FAKTA

- 1** Utred lönsamheten av en biogasanläggning på din gård.
- 2** Fundera på din tidsanvändning. Biogasanläggningen leder till lite extra arbete i form av bland annat städning, kontroll av anläggningarna och underhållsätgärder.
- 3** Om det är något du inte vet, fråga om råd eller lär dig den hårda vägen.

**”Ekonomi
måste vara med i
utvecklingen.”**

VILMA PERÄLÄ, som skrivit pro gradu-avhandlingen, är en nyutexaminerad ekonomie magister som för tillfället jobbar som revisor i Helsingfors. Vilma har tidigare jobbat på Atria under flera somrar såväl på fabriken i Nurmo som på kontoret i Itkanmäki inom ekonomiförvaltningen och för Atria Producenterna.

Hur styrs ekonomin på er gård?

Jordbrukets lönsamhet kan förbättras med hjälp av ekonomistyrning; trots det är ekonomistyrningen i jordbruksföretagen allmänt sett för svag. Vad innebär ekonomistyrning och varför utnyttjas det inte tillräckligt i jordbruksföretagen? I sin pro gradu-avhandling satte sig Vilma Perälä in i status, utmaningar och möjligheter för ekonomistyrning av finländska jordbruksföretag.

I Finland är den mat som jordbruket producerar utmärkt till sin kvalitet och renhet. Den ekonomiska situationen inom vårt jordbruk är dock oroande, eftersom dess lönsamhet har försämrats konstant under 2000-talet. En matkedja utan en lönsam primärproduktion fungerar inte, så därför är det viktigt att gårdarna är ekonomiskt framgångsrika.

På vilket sätt utnyttjar jordbruksföretagen ekonomistyrning? Vilka faktorer begränsar ekonomistyrning i jordbruksföretagen? Hur kan jordbruksföretagens ekonomistyrning utvecklas? Dessa perspektiv granskar jag i min pro gradu-avhandling som genomfördes som ett uppdrag åt Atria Producenter våren 2020.

VAD INNEBÄR EKONOMISK STYRNING?

Ekonomisk styrning innebär att företaget leds med hjälp av ekonomisk information. Därvid är det centralt att utarbeta och analysera ekonomiska rapporter som stöd för företagets beslutsfattande.

Med avhandlingen som grund är den ekonomistyrning i jordbruksföretagen alltför svag och omfattar i huvudsak endast upprättande av lagstadgade och obligatoriska rapporter som skattedeklaration och bokslut. Interna kalkyler och ekonomisk uppföljning, som budgetering eller kostnadsberäkningar, görs inte nödvändigtvis alls i jordbruksföretagen. Trots den svaga allmänna bilden finns det dock företagare som leder sina gårdar med aktivt utnyttjande av ekonomisk information. Dessa gårdar bygger framtiden för jordbruket, eftersom deras verksamhet är mer lönsam med hjälp av ekonomistyrning.

UTMANINGARNA MED EKONOMISTYRNING

Enligt avhandlingen begränsas ekonomistyrning av jordbruksföretag av bland annat företagarens egna ekonomiska kompetens och attityd, lagstiftningen inom jordbruket samt den ekonomiska rådgivningen och verktygen för ekonomistyrning.

För majoriteten av jordbruksföretagare är ekonomiska frågor svåra och det ekonomiska kunskandet lågt. Även företagarens attityd begränsar ekonomistyrning, ty jordbruksföretagare är typiskt inte intresserade av ekonomiska frågor, deras fokus ligger på produktionen och gården styrs med produktionssiffrorna som grund.

Jordbruksföretagen har oftast ingen utarbetad strategi som är uppdaterad eller nedskriven, vilket är en utmaning för långsiktig ekonomistyrning. När den ekonomiska kompetensen är låg och

strategin inte följs, kan jordbruksföretagarna göra ogenomtänkta investeringar i åkrar och maskiner.

Ekonomistyrning begränsas också av jordbruksstöden, som utgör en betydande del av jordbruksföretagens omsättning. Med hjälp av stöden har det skapats ett omfattande trygghetsnät vilket minskar trycket att effektivisera verksamheten genom ekonomistyrning. Även de lagstadgade kraven på bokföring eller rapportering som gäller enskilda idkare av jordbruksnäring gör det möjligt för dem att inte rapportera om sin ekonomi mer än en gång per år med jordbrukets skattedeklaration.

Dessutom begränsar den tillgängliga ekonomiska rådgivningen och verktygen för ekonomistyrning jordbruksföretagens ekonomistyrning eftersom de inte motsvarar jordbruksföretagarnas behov. När rätt slags ekonomisk rådgivning och verktyg för ekonomistyrning som lämpar sig för jordbrukets speciella behov inte finns att tillgå för gårdarna, är det mycket osannolikt att de ska utnyttja ekonomistyrning i sin verksamhet.

UTVECKLING AV EKONOMISTYRNING

Ekonomistyrning av jordbruksföretagen skulle i första hand kunna utvecklas genom att förbättra den ekonomiska rådgivningen och de verktyg för ekonomistyrning som finns tillgängliga. Detta skulle också kunna leda till att företagarnas ekonomiska kompetens och attityd utvecklas till det bättre.

Dessutom bör jordbruksföretagens ekonomiska rapportering utvecklas, så att gårdarna aktivt följer sin ekonomi och utarbetar ekonomiska rapporter regelbundet under skatteåret. Jordbrukarna skulle frivilligt kunna övergå till månadsredovisning av moms och utarbeta ett bokslut även om lagstiftningen inte kräver detta. Speciellt utarbetande av balansräkningar i jordbruket skulle vara ett betydande utvecklingssteg, eftersom företaget med hjälp av balansräkningen kan se sin kapitalstruktur och dess utveckling.

Även intern kalkyl inom jordbruksföretagen bör utvecklas genom att öka till exempel kostnadsberäkningar och budgetering. På det sättet skulle ekonomistyrning kunna förbättras på den operativa nivån, vilket även skulle underlätta att hålla sig inom strategiska mål på längre sikt.

Forskningsresultaten grundar sig på pro gradu-avhandlingen *Kotieläintuotanton erikoistuneiden maatalousyrittysten talousjohtaminen Suomessa* [Ekonomistyrning i jordbruksföretag specialiserade på husdjursproduktion i Finland]. ■

TIPS FÖR EKONOMISTYRNING

- 1 Sätt dig in i ekonomiska grundbegrepp och nyckeltal så att du förstår din gårds ekonomiska situation och kan utveckla dess verksamhet med ekonomiska värden som grund.
- 2 Granska din gårds ekonomi med regelbundna intervaller så att du kan bedöma din gårds framgång och reagera på avvikelser i tid.
- 3 Gör upp en strategi för din gård och följ upp hur den förverkligas.
- 4 Utbilda dig och nätverka, så att du kan öka dina kunskaper och skapa nyttiga kontakter.
- 5 Bygg upp goda och öppna relationer med dina intressegrupper, tveka inte att be om hjälp vid behov!

”En matkedja utan en lönsam primärproduktion fungerar inte, så därför är det viktigt att gårdarna är ekonomiskt framgångsrika.”

I svinprojekten utvecklas konkurrenskraften tillsammans

I Atria Svin-primärproduktionen har det under de senaste fem åren genomförts många utvecklings- och forskningsprojekt och mycket har åstadkommits.

För närvarande är budgeten för våra utvecklingsprojekt, inbegripet samarbetsprojekten, nära en miljon euro och under en femårsperiod talar vi om projekt för mer än 4 miljoner euro. Andelen för de projekt som Atria Svin koordinerar själv är cirka 1,6 miljoner euro. Dessutom finns stora projekt på EU-nivå. Makera har varit huvudsaklig finansör av projekten.

I projekten har bland annat utfodring undersökts, provgårdssamheten utvecklats och konkurrenskraften mellan svinraser klarlagts. I projekten har det satsats på biosäkerhet, gödsel och ledning, utretts livscykelkostnader för svinhus och startats renoveringsinvesteringar.

KUNSKAP ÄVEN FÖR PROFESSORER

Gemensamma projekt med universitet och Naturresursinstitutet ger den här utvecklingen mervärde. I tillräckligt verklighetsnära projekt får forskare och professorer en reell bild av gårdens vardag och miljö med sina variabler. Kunskap överförs från gårdsnivån till professorer och tvärtom – alla lär sig.

Det är också fantastiskt att se hur bra Atriagårdarna har deltagit i projekten och anpassat sig till allt möjligt under undersökningarna. Även om detta ibland kan ge mycket extra arbete i gårdarnas vardag är inställningen att vi för utvecklingen framåt tillsammans. Heder åt dem!

LÄKEMEDEL OCH UPPFÖDNINGSFÖRHÅLLANDEN

I slutet av året slutfördes ett projekt som fördjupade sig i minskning av läkemedelsanvändning, där det viktigaste fyndet var kopplingen till förhållandena. Läkemedel används som regel mot sjukdomar som är kopplade till uppfödningförhållandena. Behovet av att använda läkemedel kan sannolikt minskas ännu mer genom att förbättra uppfödningförhållandena. Detta är en viktig konkurrenskraftsfaktor i framtiden. Som fortsättningsprojekt inleddes en undersökning för att försöka förstå vad tarmbakterierna berättar om svinet. Påverkar de beteendet eller kassationer i slakteriet? Projektet leder till minst två avhandlingar från Helsingfors universitet.

NYA VINDAR I FORSKNINGEN

Under hösten väntas resultat om effekten av minskad tillsats av fosfor i fodret på bland annat skelettet, miljön och produktionsresultaten. Vi hoppas kunna tillämpa resultaten även av denna undersökning i praktiken.

Det senaste projektet som startats är Bättre välbefinnande med fri grisning, där man försöker förstå funktionen, säkerheten och arbetseffektiviteten kring bås för fri grisning utöver suggornas och smågrisarnas välbefinnande. Det finns mycket litet forskningsrön om fri grisning som kan tillämpas på finländska förhållanden, eftersom de lösningar som används runt om i världen grundar sig på annan lagstiftning, andra krav på yta, ofta torrutfodring och andra klimatförhållanden. Projektet fungerar också som en plattform när vi funderar på framtidens ersättningar för djurens välbefinnande och lagstiftning. Nya frågor igen. ■

*Du hittar mycket intressant material och videofilmer om projekten på:
www.atriatuottajat.fi/hankkeet.*

Stöd för foderintaget ur utfodringskurvor

Rätt foderkomponenter och utfodringskurvor hjälper till att upprätthålla suggornas digivningsförmåga.

Suggornas produktionsresultat har utvecklats kraftigt under de senaste decennierna. Kullstörlekarna har växt och man har ännu större förväntningar på suggorna när det gäller digivningsförmågan. Management-färdigheterna på gårdarna har förbättrats i takt med att suggornas antal avvanda smågrisar har ökat. Den viktigaste faktorn för ökningen av antalet avvanda smågrisar har varit och kommer också i fortsättningen att vara förbättringen av suggans digivningsförmåga genom att utveckla foderintaget.

UTMANANDE FODERINTAG

Oberoende av vilka foderkomponenter som används i digivningsblandningen, är basen för utfodringen att känna till innehållet och kvaliteten på komponenterna som ingår. Blandningarna måste göras på basen av undersökta analyser och när blandningsberäkningen görs måste förändringar i komponenterna beaktas. I allmänhet står det i det här avseendet rätt till på största delen av våra

gårdar. Större kvalitetsutmaningar finns det när det gäller blötfoder-/utfodringshygien och att upprätthålla den dagligen och vecka efter vecka.

ATT AVVIKA FRÅN GRUNDKURVAN

Ofta begär man en så kallad grundkurva för blötfoderingsmaskinen eller riktlinjer för fördelningen av fodermängden vid torrutfodring. Det är svårt att ange grundmängder, eftersom kurvan troligtvis måste ändras flera gånger innan den motsvarar ifrågavarande gårds behov av foderintag tillräckligt väl. För djur som grisar för första gången bör man skapa en egen kurva över foderintaget för maskinen. Om suggan äter dåligt redan före grisningen, kan man förvänta sig svårigheter med foderintaget också undrar digivningstiden. Efter grisningen kan man avvika från grundkurvan mycket litet under de första digivningsdagarna. Det normala tillvägagångssättet är att man under de första fem digivningsdagarna inte avviker från grundkurvan ens för sugor som äter bra. Efter de fem

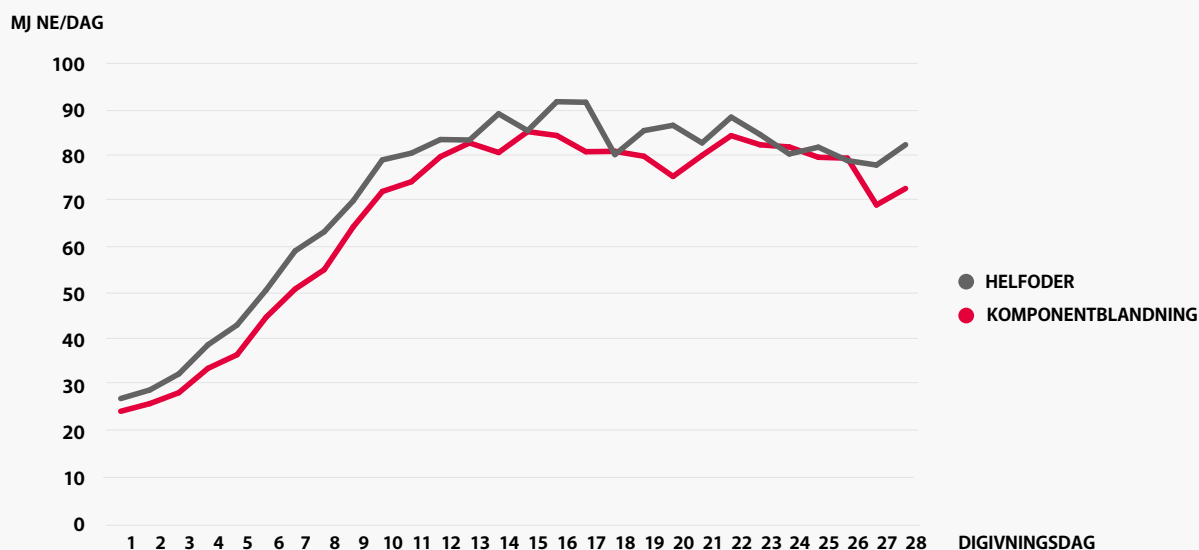
"På basen av uppgifterna om det förverkligade foderintaget kan man komma fram till i vilket skedde problemen har börjat och av vilken orsak."

första dagarna kan man, beroende på suggan, öka fodermängden och varannan dag höja den med 5–7 % över grundkurvan. Det maximala foderintaget på kurvan måste man alltid fastställa enligt det gårdsspecifika foderintaget.

HJÄLP AV FÖRÄNDRINGARNA

Mycket få vet vad suggorna i verkligheten har ätit på en viss digivningsdag och tyvärr finns informationen inte tillgänglig på så värst många utfodringsanläggningar. Att räkna ut de verkliga kurvorna för foderintaget är till nytta, speciellt om man måste finna lösningar eller göra ändringar på grund av problem med digivning eller foderintag. På basen av uppgifterna om det förverkligade foderintaget kan man komma fram till i vilket skedde problemen har börjat och av vilken orsak. På motsvarande sätt kan man i ändringsskedet genom att upprätthålla kurvor över det förverkligade foderintaget se om de genomförda ändringarna har varit till nytta. ■

FÖRVERKLIGAT FODERINTAG

Kompensation för utfört arbete med uppföljning

Växande griskullar, sjunkande avvänjningsvikt och stigande antal smågrisar kräver allt större noggrannhet av mellanuppfödare inom smågrisproduktionen. Uppföljningen ger information om hur mellanuppfödningsgården fungerar, och vid behov är det enklare att börja söka efter förbättringsmål.

På gårdarna med smågrisproduktion har man de senaste åren aktivt fokuserat på att förbättra produktiviteten ända till avvänjningen, men tiden efter avvänjningen har man satsat mindre på. Mellanuppfödarna har under åren särskilt prövats av de växande griskullarna, vilket lett till att avvänjningsvikten har minskat. Med samma antal sugor har antalet avvanda grisar stigit med över 30 procent. En stor del av gårdarna följer inte regelbundet upp tillväxt, dödlighet, foderåtgång eller foderkostnaden hos mellanuppfödaren, fastän dessa fyra nyckeltal berättar hur mellanuppfödningsgården fungerar. Efter avvänjningen ska försäljningsprodukten hållas i skick, så att man får en så god ersättning för det utförda arbetet som möjligt.

DAGSTILLVÄXTENS INVERKAN PÅ ROTATIONEN OCH UTRYMMESBEHOVET

Mellanuppfödningsgårdarna har ofta

planerats enligt påfyllnad med 8 veckors intervall, dvs. avdelningen fylls med nya grisar var åttonde vecka. I rotationen ingår tvätt och torktid för avdelningen, minst fyra dagar. Ju mindre/yngre grisarna är, desto svårare är det att få en god dagstillväxt. Om avvänjningsvikten är mindre behöver också grisarna växa till sig mycket mer. Den genomsnittliga tillväxten är bra om den är över 450 g/dag.

Dagstillväxten har alltså en stor betydelse för mellanuppfödningssplatsernas tillräcklighet. Redan en 50 grams förändring i dagstillväxten förkortar eller förlänger tillväxttiden med ungefär en vecka. Om avvänjningsmängden per vecka på din gård är 300 grisar och dagstillväxten minskar med 50 g/dag behövs det 300 platser till inom mellanuppfödning för att uppnå samma försäljningsvikt. Tyvärr fås inte platserna genast, varför man i praktiken inledningsvis måste fylla rummet lite tätare med

grisar inom de gränser lagen tillåter för att senare decimera. Av detta uppstår det ofta en spiral: grisarna växer inte, eftersom det är för trångt och för många förflyttningar. Trångt är det, eftersom tillväxten är otillräcklig. I sådana situationer har man med tvång hållit rotationen enligt önskemål, men vilken är kvaliteten på de som säljs, samt svinnet, och hur gick det med foderverkningsgraden?

"Efter avvänjningen ska försäljningsprodukten hållas i skick, så att man får en så god ersättning för det utförda arbetet som möjligt."

Avvänjningsvikten och dagstillväxtens inverkan.

	Avvänjningsvikt, kg	Försäljningsvikt, kg	Tillväxt, kg	Dagstillväxt g/dygn	Tvätt dagar	Rotation totalt dagar	Rotation totalt veckor
Exempel 1	7,5	31	23,5	470	4	54,0	7,7
Exempel 2	7,5	31	23,5	450	4	56,2	8,0
Exempel 3	6,0	31	25,0	450	4	59,6	8,5
Exempel 4	6,0	31	25,0	425	4	62,8	9,0

CHRISTER RÖNNQVIST, Niina Immonen och Markö Övermark arbetar aktivt för att främja utvecklingen på gårdarna.

LÖNSAMMARE VERKSAMHET MED UPPFÖLJNING AV MELLANUPPFÖDNINGSGÅRDARNA

En uppföljning av mellanuppfödningsgårdarna kan göras med produktions-uppföljningsprogram, såsom PigVision och CloudFarm. Huvudprinciperna för uppföljningen är samma i båda programmen.

1. REGISTRERINGAR VID AVVÄNJNINGSTIDPUNKTEN

Registrera de avvanda grisarna och deras vikt i programmet (antingen den vägda eller uppskattade vikten, eller avvänjningsvikten som programmet räknat ut). Den verkliga avvänjningsvikten bör kontrolleras genom vägning med regelbundna mellanrum. Kom ihåg att även registrera de suggors grisar, som du avvande grisarna från, men som fortsätter som amsugga. För dessa ger man märket "apuemakko" (hjälpssugga) i programmet. När alla avvänjningar har registrerats, kontrollera att antalet avvanda i programmet är samma som det verkliga antalet avvanda.

2. DÖDA OCH AVLIVADE

Registrera alla döda och avlivade grisar i programmet samt deras uppskattade vikt. Dödsorsaken anges också för analys av svinn. De enskilda dödsorsaker som används bör avtalas med arbetstagarna på förhand. En separat orsak bör vara bräck. Det är bra att veta hur stor del

av svinnet som består av bräck och om detta kan påverkas på något sätt ifall andelen är större än normalt.

3. GRISFÖRSÄLJNING

Registrera all försäljning i programmet. Registrera antal och vikt från försäljningskvittot. Om du vill kan du även registrera försäljningsstället, om du vill följa upp försäljningsmängder per försäljningsställe.

4. ÖVRIGA REGISTRERINGAR

Efter de grundläggande registreringarna ska mellanuppfödarens totala antal djur och deras medelvikt registreras med vissa intervaller. Efter dessa registreringar kan programmet räkna dagstillväxten och svinnet. Det totala antalet djur hos mellanuppfödaren bör registreras en gång i månaden, samtidigt som den månatliga djurräkningen utförs. Registrera alltid räkningsdagens slutresultat i programmet, dvs. resultatet efter alla förflyttningar och försäljningar.

5. REGISTRERING AV FODERUPPGIFTER

Registrera det foder som förbrukats mellan räkningsdagarna och eventuellt priserna i programmet. Fodret behöver inte registreras dagligen. Det räcker att du exempelvis den sista dagen i månaden registrerar allt foder som förbrukats under månaden. Om du registrerar fodret enligt leveranserna måste det foder som är kvar i silon hänvisas till följande

period. Efter dessa registreringar får du även foderverkningsgraden, fodermängderna och om du registrerat priset, även foderkostnaderna. ■

"När uppföljningen är i skick är det lättare att göra ändringar i verksamheten och därefter se om man åstadkommit en förbättring."

MEDELVIKT FÖR MELLANUPPFÖDNINGSGÅRDEN:

$$\begin{array}{c}
 \text{Avvänjnings-} \\ \text{vikt} \quad \text{KG} + \text{Försäljnings-} \\ \text{vikt} \quad \text{KG} \\
 \hline
 /2 \\
 \hline
 = \text{Medelvikten som registreras i} \\ \text{programmet} \quad \text{KG}
 \end{array}$$

Målet är slaktsvin där slaktdjuren är av högre kvalitet och jämnare storlek

En central faktor när det gäller lönsamheten hos slaktsvinhus är att slaktdjuren säljs vid rätt tidpunkt. Det bästa medelpriset per kropp uppnås om slaktdjuren uppfyller målmedelvikten och om en så stor andel av slaktdjurspartiet som möjligt faller inom det optimala viktintervallet. Uppnås detta bäst genom att man sätter sin tillit till vågen eller till det egna ögat?

När det gäller slaktsvin har viktprissättningen av slaktdjur stramats åt betydligt under det innevarande året. Som en följd av prissättning enligt den optimala kroppen minskade viktspridningen avsevärt under sommaren. För närvarande faller över 70 procent av slaktdjuren inom det eftersträlvade viktintervallet på 80–95 kg. Här har våra slaktsvinsproducenter gjort ett utmärkt arbete.

VÄGNING ELLER ÖGONMÅTT?

För närvarande fastställs försäljningstidpunkten för slaktdjuren oftast med ögonmått. På många gårdar lyckas man även relativt bra med detta. I år har många slaktsvinhus börjat använda vågar för viktkontroll, så även Kreulan Tila Oy i Vemo. Gårdens ägare Teemu Heilä berättar att orsakerna till detta är rent

ekonomiska.

– Även om vi lade mycket tid på att välja ut slaktdjuren med ögonmått skulle ändå en alltför stor del av slaktdjuren växa sig för stora. Slaktdjurspartiernas medelvikt låg på en god nivå, men medelpriset per kropp uppnådde inte målnivån. Det låga priset för de största slaktdjuren sänkte det realiserade medelpriset för partiet, konstaterar Teemu.

Vid en granskning av gårdarnas realiserade medelpris per kropp sticker de gårdar som väger de utgående slaktdjuren oftast ut på ett positivt sätt. Skillnaderna mellan gårdarna när det gäller differensen mellan det realiserade avräkningspriset och toppriset varierar fortfarande betydligt. Variationsintervallet ligger mellan –2 cent och –10 cent.

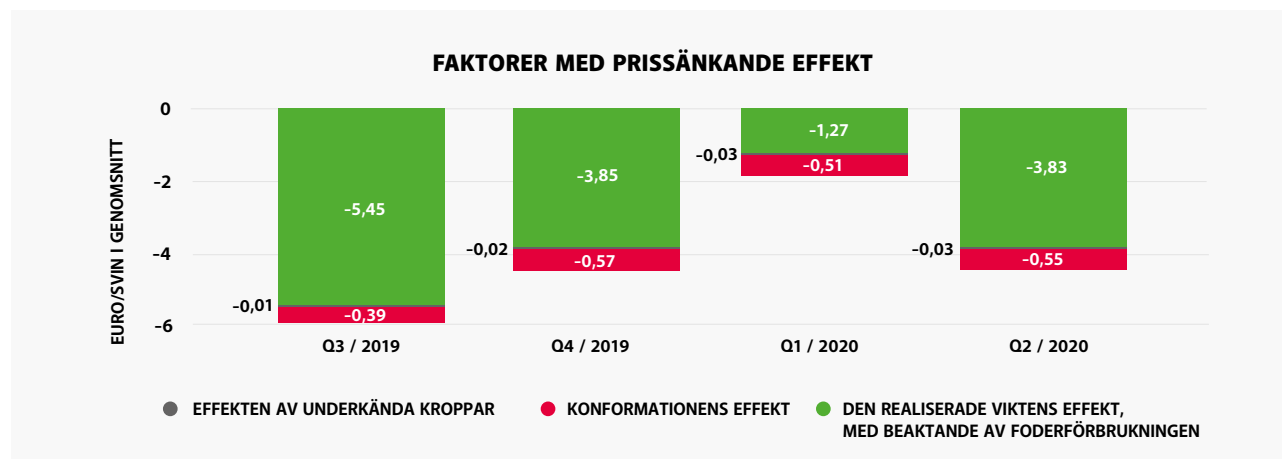
Vägning kan innebära fördelar för alla gårdar. Det har man redan märkt på många gårdar. Svinögat har en tendens

att trubbas av, så man skulle till exempel kunna använda en våg för slumpmässig ”kalibrering” av ögat.

– Det är ofta de tråkigaste arbetsuppgifterna, som den här, som ger de mest lukrativa euron, konstaterar slaktsvinsproducent Lauri Juola från Kalajoki.

Inköpsavdelningen vid Atrias svinlinje har en stark uppfattning om att de pengar som har satsats i vägning av slaktdjuren betalar sig i form av ett medelpris per kropp som är bättre än genomsnittet. Det här året har redan visat att vägningen kommer att öka på slaktsvinsgårdarna.

Målet är att 80–85 procent av alla slaktdjur som säljs ska ha optimal vikt.

UPPFÖLJNINGSRAPPORTEN FÖR KROPPSKVALITET är ett utmärkt redskap för uppföljning av medelpriset per kropp. Rapporten utarbetas månatligen.

ÖKAD LÖNSAMHET GENOM VÄGNING?

När man talar om vägning är slaktsvinsproducenterna och deras åsikter indelade i två läger. De som utför vikt-kontrollen med ögonmått är i huvudsak av den åsikten att vägning tar för mycket arbetstid i anspråk och att de inte får tillbaka den ökade kostnaden i form av ökad lönsamhet. De som väger är i sin tur övertygade om att vägning av slaktdjuren leder till en tydlig ökning av lönsamheten, som sedan kan användas för att bekosta den ökade arbetsmängden. I Kreulan Tila Oy:s infördes cirka tre timmar per slaktparti på att välja ut slaktdjur innan vägningen vid gården. Efter att man började med vägningen läggs cirka sju timmar per slaktparti för urvalet. Enligt gårdens ägare betalade sig enbart kostnaden för vågen, cirka 2 500 euro, under de två första slaktdjurspar-tierna som såldes.

OPTISK UTRUSTNING FÖR VIKTKONTROLL

Globalt börjar det redan finnas utrustning som bygger på optisk teknik för viktkontroll av slaktsvin. En utvecklingsversion av sådan utrustning används på Nassab Ab:s gård i Vörå. **Alexander Backlund** på Nassab Ab deltar i arbetet med att utveckla utrustningen. Han skriver som bäst ett lärdomsprov på temat för en YH agrolögsamen och blir klar med det i slutet av året. Mer om detta när forskningsarbetet är klart.

VARFÖR HÅRDNAR VIKTPRISÄTTNINGEN?

Den åtstramade viktpressättningen beror bl.a. på att storleksspridningen hos slaktsvinen minskar effektiviteten i slakteriprocessen och kroppens förädlingsvärde.
– På Atria är vi mycket nöjda med den kvalitetsutveckling som har skett i fråga om slaktdjuren under sommaren, konstaterar **Markku Hirvijärvi**, som är ansvarig direktör för export och industrihandel.

Oberoende av om det är fråga om för stora eller för små slaktsvin styrs utbytet från deras kroppar oftast till sortiment i den billigare klassen. Marknadspriserna för dessa sortiment kan vara bara 70–80 procent av målpriset för de värdefulla delarna. Styckningskostnaden stiger också för i synnerhet stora svin, som styrs till manuell styckning i stället för till robotlinjen.

MEDELVIKT ETT REDSKAP FÖR ATT STYRA PRIMÄRPRODUKTIONSKEDJAN

Med viktpressättning kan man även styra kulingbalansen i kedjan. När det råder brist på kulingar har man kunnat höja slaktdjurens medelvikt och på så sätt sakta ner kretsloppet av slaktsvinsplatser och i situationer med ett överutbud av kulingar har man på motsvarande sätt kunnat strama till kretsloppet i slaktsvinhusen. I Atrias primärproduktionskedja innebär en ändring av uppfödningstiden med en vecka en förändring på cirka 40 000 kulingar i förmedlingen. ■

DET FINNS bra burvågar av korridormodell för vägningen.
BILDER: Teemu Heilä

Svinögat har en tendens att trubbas av, så man skulle till exempel kunna använda en våg för slumpmässig "kalibrering" av ögat.

Broilerproducentens skrivbord togs i bruk under sommaren

Broilerproducenterna har kunnat använda SiipiNet-systemet sedan år 2005. Webbtjänsten har tjänat väl och varit en föregångare inom behandling av produktionsinformation, men förnyelse behövdes. Systemen kunde inte längre uppdateras så att det skulle motsvara kommande utvecklingsbehov.

I förnyelseprojektet förnyades inte endast skrivbordet, utan också bakgrundssystemen, genom vilka hela broilerkedjans verksamhet styrs. I och med förnyelsen kan produktionsinformationen användas och analyseras ännu bättre än tidigare för att utveckla produktionen inom alla delområden. I den fortsatta utvecklingen får producenterna tillgång till olika mätare, genom vilka de kan följa upp sin egen produktion och dess utveckling. Samtidigt kan de egna resultaten jämföras med Atrias medelvärde.

FÖRBÄTTRINGAR SOM GÖR LIVET LÄTTARE

Med den nya webbtjänsten förbättras användbarheten med mobila enheter avsevärt. Programmet anpassar sig till skärmen och är enkel att använda. Ett nytt tillägg är ekonomidelen, som fungerar som ett utmärkt hjälpmedel i skötseln av ekonomin. I och med detta kan även fjäderfäproducenterna behän-

digt granska fakturor och avräkningar oberoende av postgången. Informationsgången mellan producenten och bokföringsbyrån underlättas också, eftersom den nya webbtjänsten gör det möjligt att bevilja användarrättigheter till den egna Ekonomidelen även åt bokföringsbyrån.

ANVÄNDARUTBILDNINGAR

Åt producenterna hölls användarutbildningar enligt produktionsinriktning under flera olika dagar, så att alla skulle ha möjlighet att delta. Utbildningarna genomfördes på webben som Teams-möten och de lyckades utan desto större tekniska problem. Deltagandet var stort och man diskuterade aktivt, och producenterna tillägnade sig snabbt det nya programmet. Till vår glädje har ibruktagandet av systemet löpt utmärkt. Det finns naturligtvis mycket att utveckla ännu, men grundfunktionerna fungerar nu bra.

FODERBESTÄLLNINGAR VIA SAMMA TJÄNST

Via samma webbtjänst kan man i fortsättningen även använda A-Foders webbutik som håller på att förnyas. Broilerproducenterna använder webbutiken flitigt för foderbeställningar och via den nya webbutiken blir det ännu enklare att göra beställningar. De första pilotanvändarna har redan kunnat beställa foder via den nya webbtjänsten. ■

PROGRAMMET TOGS STEGVIS I BRUK:

- De första kläckäggen lades i kläckeriet 5.6
- De första fågelungarna levererades till uppfödningens anläggningarna 26.6
- De första fåglarna till slakt 31.7
- Systemet har cirka 130 användare (på gårdarna och slakterierna)

Vid stripbete kan balarna sparas till vintern

Kukkamo gård i Laihela är en av pilotgårdarna i projektet Produktiv vall för nötkreatursgården. Här är man mycket nöjd med det stripbete som har införts i sommar. Boskapen på den ekologiska gården är indelad i fem betesgrupper med 20–50 honor eller kvigor i varje grupp.

Vid stripbete flyttas stängslet framåt som en front minst en gång om dagen. På så sätt får djuren äta ny vegetation varje dag. Storleken på strip:en bestäms utifrån bl.a. betesmarkens skördenivå och storleken på djurgruppen.

Juhana Hilmola, som är husbonde på Kukkamo, har varit mycket nöjd med stripbetet.

– Det har fungerat bra på vår gård. Djuren äter noggrannare och har inga kapplöpningar, utan börjar äta genast, även kalvarna. Dessutom räcker fodret betydligt bättre till än vid tidigare betning, som byggde på stora områden, berättar Hilmola om sina erfarenheter.

På Kukkamo gård byter man betesstrip varje morgon. Samtidigt flyttas även vattenvagnarna. Hilmola använder beteshjul som hjälpmedel i stripbetet.

Med hjälp av dem går det snabbt att flytta striptråden. Det finns två linjer med beteshjul: den första placeras mellan den strip som används för utfodring just nu och nästa vall som kommer att användas. Det andra hjulet följer efter gruppen. Det lämnas mellan det område som redan har betats av och det område som används just nu. På så sätt kan djuren inte återvända till det gamla stripbetet, så att återväxten kan ske i lugn och ro.

KUNSKAP GENOM PRAKTIK

Under den första rundan i juni fanns det 19 utfodringsstrip:ar på det sex hektar stora pilotområdet, medan antalet utfodringsstrip:ar under den andra rundan i juli var 16.

– Praktik ger den bästa kunskapen om hur många utfodringssektorer det bör finnas vid stripbete, konstaterar Hilmola.

– Djuren är nöjda och stripbetet håller

deras intresse vid liv, eftersom de får komma till en ny stripsektor varje dag, vilket förhoppningsvis även syns i kalvarnas tillväxt, berättar Hilmola.

Vid stripbete kan vallen utnyttjas effektivt, eftersom det till exempel inte uppstår någon förlust till följd av trampande och djuren inte genast återvänder för att äta det nya gräset.

– Jag är verkligen positivt inställd till stripbete, även om det innebär lite mer arbete med stängslen. Jag flyttar dock hellre stängsel varje dag än att köra ut balar. Vid stripbete förskonas även åkrarna och omgivningen kring balhäckarna blir inte lidande. Man måste i vilket fall som helst besöka betesmarkerna, så man kan göra flytten samtidigt – till exempel under en cykeltur, så att det inte känns som arbete, ler Hilmola. ■

Potential och stor spridning i dikoproduktionen

Inom Atrias projekt Carbo har nivån på den finländska dikoproduktionen kartlagts genom att analysera data från livsmedelsverket. Dikoproduktionen har möjligheter i det finländska jordbruket, men den ska även vara lönsam och miljömässigt hållbar. Dikons livstidsproduktivitet har en stor inverkan på koldioxidavtrycket som uppkommer.

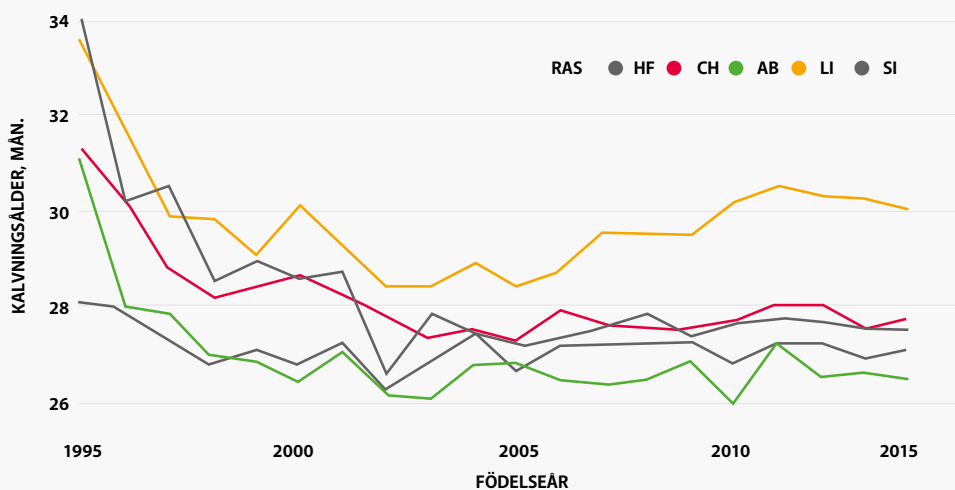
En god fertilitet och kalvavkastning är basen för en produktiv dikoproduktion. Andra faktorer som påverkar produktiviteten är bland annat kvigans kalvningsålder, kons kalvningsintervall, kons kalvningsgångar och kalvningssvårigheter samt

kalvarnas tillväxtresultat och dödlighet. Metoder för att minska miljöutsläppen av verksamheten är exempelvis rotationssbete, lämpligt foder, effektiv reproduktion och minskning av förluster.

Ledning och observation på gårdsnivå har en stor betydelse, eftersom männ-

iskans åtgärder är nyckeln till många produktivetsaspekter. Uthålliga kor är viktiga både för ekonomin och miljön, eftersom det är dyrt och belastar miljön att föda upp nya kvigor.

UTVECKLINGEN FÖR KVGORNAS KALVNINGSÅLDER

Dikokvigorna kalvar första gången när de är i genomsnitt 27,5 månader gamla. Under de senaste tio åren har alla raser förutom limousin kalvat när de varit under 28 månader gamla.

1 KALVNINGSÅLDER
Kvigornas kalvningsålder är i genomsnitt 27,5 månader. På gårdsnivå har skillnaderna i antalet utfodringsmånader räknats före den första kalven. På gårdarna i den bästa kvartilen används i en besättning på 50 rekryteringsdjur (förnyelseprocent 15 %) 36 månader mindre och i den sämsta kvartilens gårdar 117 månader fler utfodringsmånader jämfört med den genomsnittliga gården, för att kvigorna ska få sin första kalv.

2 KALVNINGSINTERVALL
Det genomsnittliga kalvningsintervall för alla dikor var 388 dagar. I granskningen på gårdsnivå framkom det att kalvningsintervall var i genomsnitt 364 dagar på gårdarna inom den bästa fjärdedelen och 400 dagar på gårdarna inom den svagaste fjärdedelen. I praktiken utfordras dikorna 14 månader mindre på gårdarna inom den bästa fjärdedelen än genomsnittet inom en boskap med 50 dikor, och 36 månader mer på gårdarna inom den svagaste fjärdedelen, detta för att äldre kor ska kalva varje år.

Kalvningsintervallet för alla raser har förkortats under de senaste årtiondena. I början av 2000-talet var kalvningsintervallet för alla raser över 380 dagar, förutom för angus. Kalvningsintervallerna för raserna har under de senaste åren närmat sig varandra, och numera

skiljer sig angus knappt alls från övriga raser. Under de senaste tio åren verkar kalvningsintervallet ha sjunkit till under 380 dagar för alla andra raser utom limousin. Simmental-rasens kalvningsintervall är några dagar längre än herefords, angus och charolais. För limousin ser utvecklingen för kalvningsintervallet inte lika positiv ut som för de övriga raserna, eftersom dess kalvningsintervall verkar ha börjat stiga under det senaste decenniet.

3 KALVNINGSPROCENT OCH KALVDÖDLIGHET
Den genomsnittliga kalvningsprocenten i den finländska dikoproduktionen åren 2010–2018 var 81 procent för alla dikor som potentiellt har haft möjlighet att kalva under dessa år.

Dödligheten bland kalvar som dött i en ålder av mindre än en månad var 6,2 procent. Dödligheten hos kalvar vid förstagångskalvning var förhållandevis lite högre, 8,9 procent. Dödligheten hos tjurkalvar var 1,7 procent större än hos kvigkalvar. I analysen på gårdsnivå var kalvdödligheten under 3,4 procent på gårdarna inom den bästa fjärdedelen och över 8,1 procentenheter på gårdarna inom den svagaste fjärdedelen.

Antalet kalvningar påverkar dödligheten, eftersom kalvdödligheten är större för förstagångskalvande än för äldre kor. Kalvdödligheten sjunker vid den andra kalvningen och ytterligare vid den tredje

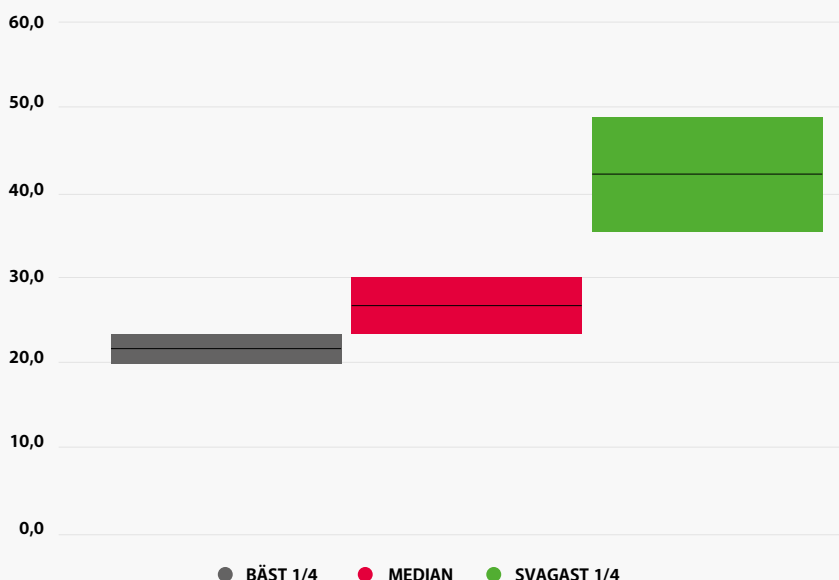
kalvningen. För dikor äldre än detta börjar kalvdödligheten återigen stiga småningom från år till år.

4 LIVSTIDSKALVAVKASTNING
Den genomsnittliga livstidskalvavkastningen, dvs. det genomsnittliga antalet kalvningar, är 4,3 för alla raser. En diko producerar således minst fyra kalvar. En jämförelse av raserna visar att livstidsavkastningen är högst för limousin. De kalvar i genomsnitt över 4,5 gånger. För angus är det genomsnittliga antalet kalvningar näst högst och ligger endast ett par tiondelar under limousin. För hereford och charolais är det genomsnittliga antalet kalvningar 4,3. Simmental är svagast med 4,1 kalvningar i medeltal.

SLUTSATSEN

Granskad med dessa mätare finns det potential i den finländska dikoproduktionen, men den gårdsvisa spridningen är stor. Den långa underhållsperioden för dikon ökar miljöbelastningen, varför det är viktigt att gårdens produktionsresultat är i skick och att dikon årligen föder en livskraftig och bra växande kalv. Varje dikoproducent kan delta i det gemensamma arbetet genom att kritiskt granska sin egen produktion och utföra åtgärder för att effektivisera den. Effekterna är positiva både för koldioxidavtrycket och gårdens ekonomi. ■

GRANSKNING AV KALVNINGSÅLDER PÅ GÅRDSNIVÅ

Inom den bästa fjärdedelen av gårdarna kalvade kvigorna första gången när de var under 25,2 månader, medan kalvningsåldern var över 29 månader på gårdarna inom den sämsta fjärdedelen.

Med projektverksamhet mot miljömässig hållbarhet

Resurseffektivitet, där så hög avkastning som möjligt förväntas per investerad enhet, har en mycket stark anknytning till miljömässig hållbarhet.

En miljömässigt hållbar produktion är omfattande som begrepp: det omfattar både växt- och husdjursproduktion inom jordbrukssektorn. Via projekten kan vi på ett mångsidigt sätt utveckla växt- och husdjursproduktionen, vilket leder till utökad kunskap även vad gäller de rätta riktningarna för miljömässigt hållbar produktion.

OPTIMERINGEN ÄR UNDER ARBETE

Inom vallproduktion och produktion av andra växter finns det ännu en anse- nlig mängd enkla utvecklingsobjekt, men i ladugården däremot har produktionen redan optimerats många gånger på de flesta gårdar. Åkerproduktionens effekti- vitet återspeglar direkt hurdan miljöbe- lastningen från producerade husdjurs- produkter är. Utmaningen för åkerbruket nu och även i framtiden är naturligtvis miljöförhållandenas inverkan på skörde- bildningen. Vädret kan inte ens odlaren påverka, men samtidigt är optimeringen av de saker som odlaren kan påverka ännu inte färdig på alla gårdar. Det är

givet att vi på riksnivå årligen förlorar en anse- nlig mängd potentiell skörd för alla odlingsväxter, och att denna förlust inte helt och hållet kan skyllas på vädret. I resurseffektivitetens namn är bättre skördenivåer en av de viktigaste nycklarna för växtodlingen mot en miljö- mässig hållbarhetsnivå som konsumen- terna förväntar sig.

BRA BETE, EFFEKTIVASTE VALLPRODUKTIONEN?

Inom vallodlingen har man insett de fördelar som ett effektivt bete möjliggör. Enligt beräkningar och pilotförsök som utförts inom Atrias utvecklingsprojekt Nötgårdens produktiva vall har man eftersträvat att granska betesdriften som en helhet. Enligt de erhållna resultaten är en väl genomförd betesdrift den ekonomiskt effektivaste formen av vall- produktion för de flesta gårdarna, för att inte tala om de tillhörande välmående- och imagefördelarna för djuren, som det är svårt att sätta ett monetärt värde på.

Inom projektet har man sökt lösningar för betesdriftens utmaningar, såsom

tillräckliga skördenivåer, och dokumen- terat olika metoder som genomförts i praktiken, genom vilka betesdriften kan effektiviseras. Till exempel på Lukes försöksstation i Ruukki utförs pilotför- sök gällande vilken betydelse höjden av den kvarvarande vallstubben har för vallväxternas och vallsammansättning- ens förmåga till återväxt och skörd. I pilotförsöket för betessimulering skördas växtligheten antingen med 3 cm stubb, vilket är den lägsta höjden som idiss- lare i betesförhållanden kan äta gräset, eller med 10 cm stubb, vilket anses vara korrekt stubbhöjd enligt god betespraxis. Resultaten blir färdiga i slutet av växtpe- rioden 2020.

Undersökningar i likhet med betessi- mulering är värdefulla för branschens utveckling. Den verksamhet som pro- jekten möjliggör hjälper våra produ- center att hitta de rätta riktlinjerna för utveckling av sin produktion och hela branschen att hitta rätt praxis ur hållbar produktionssynvinkel. ■

”Bättre skördenivåer är en av de viktigaste nycklarna för växtodlingen mot en miljömässig hållbarhetsnivå som konsumenterna förväntar sig.”

PILOTFÖRSÖK MED BETESSIMULERING

- Genomförs på Lukes försöks- station i Ruukki
- Betydelsen av stubbhöjden för vallens återväxtförmåga och skörd undersöks
- Resultaten blir klara i slutet av växtperioden 2020

Kvalitet och besparingar

Helheten avgjorde valet av samarbetspartner

Samarbetspartnerna har betydelse när ett företags verksamhet utvecklas. Och dagens moderna lantgård är ett företag.

Antti Huovinen är husbonde på sin lantgård, som ligger på markerna vid sjön Vieremäjärvi, i närheten av Vieremä centrum. Kyrönniemen Maatila Oy har sedan april 2020 varit en ny länk i kedjan Atria Nöt.

– Helheten avgjorde valet och Atria kom med det bästa anbudet. Där erbjuds odlaren även annat än enbart inköp av kött, säger Antti Huovinen och motiverar på så sätt sitt beslut.

PRODUCENTJÄNSTERNA VAR EN VIKTIG DEL AV TOTALPAKETET

– Jag förväntar mig att avtalet ska ge mig större kompetens inom spannmålsodling, vallar och utfodring. När det gäller utfodringen förväntar jag mig ett mervärde av att A-Foder är en producentägda foderfirma. Därmed borde foderpriset vara konkurrenskraftigt och ge kostnadsbesparingar.

UPPFÖLJNING AV KASSAFLÖDET

Uppföljning av lönsamheten är en viktig del av gårdens ekonomi. Gårdens viktigaste verktyg för uppföljning av ekonomin är kassaflödesbudgeten, som man på gården redan har följt upp i tio års tid.

"Kapitalutläggen är så stora inom den här businessen att det lönar sig att göra en lite större satsning på utfodringskostnaderna"

– Det här är kapitaldriven business, och en tillräcklig kassa är vårt största problem. Vi är lönsamma och har en god balansräkning, men kassaflödet och kassans tillräcklighet måste följas upp.

Kornas mjölkproduktion är grundvalen för gården. Gräsfodret och en del av spannmålen kommer från den egna gården. Största delen av spannmålen köps dock från gårdar i närområdet.

– Kapitalutläggen är så stora inom den här businessen att det lönar sig att göra en lite större satsning på utfodringskostnaderna och på så sätt få ut mer mjölk. När man kan öka antalet liter och därigenom omsättningen så späder man ut de fasta kostnaderna. Kon måste förbli frisk, men samtidigt måste man hela tiden knuffa den mot maximal produktion, resonerar Huovinen.

GOTT ARBETE GER GODA RESULTAT

De viktigaste valen med tanke på lönsamheten görs i det dagliga arbetet på gården. Det är inte relevant vilket slags ensilage man kör ut till utfodringsborden i ladugårdarna.

– Man måste offra mantimmar på att få fodret ensilerat så väl som möjligt. Man kan aldrig satsa för mycket på ensilagens kvalitet, påminner Huovinen.

Riskhanteringen är en viktig del av uppföljningen av gårdens lönsamhet. Kalvtransporterna till köttgårdarna är förknippade med egna risker.

– På vår gård hänför sig den största sjukdomsrisk till djurtransporterna, som alltså måste vara i skick. Kalvningen sker inte heller helt uniformt, men det är ändå viktigt för oss att kalvarna skickas till uppfödning så snabbt som möjligt, konstaterar Huovinen.

AVKASTNING BEHÖVS

År 2019 hade gården en omsättning på cirka 1,7 miljoner euro. Det blev även en vinst, men odlaren, som en gång i tiden tog diplomingenjörsexamen, påminner om att lönsamheten kan granskas på

flera olika sätt. Ett av dem är avkastning på investerat kapital.

– Det finns säkert bättre gårdar, men nog är vi också en riktigt lönsam gård. Vilken mätare som används för att mäta lönsamheten spelar dock en väsentlig roll. När jag personligen tänker på saken och beaktar det kapital som jag satsat i den här gården, de arbetstimmar som krävs för det årliga resultatet och den risk jag har tagit så har den risken förverkligats.

– Inte ger det här mig de pengar i handen i form av avkastning på kapitalet som jag hade kunnat få på annat håll. Om jag hade investerat motsvarande summa pengar i till exempel en mekanisk verkstad skulle jag ha varit miljonär. Jag klarar mig bra, men man borde få betydligt mer pengar i handen, anser Antti Huovinen. ■

KYRÖNNIEMEN MAATILA OY

FÖRETAGARE: Antti Huovinen

FAMILJ: fru och två barn

PRODUKTIONSINRIKTNING: mjölkgård med ca 300 kor, av kalvarna säljs tjurar och kalvar av köttas till köttgårdar

ÅKER: 350 hektar

GRUNDAD: Huovinen's farfar köpte gården 1964. Antti Huovinen gick med i lantbrukssammanslutningen

tillsammans med sina föräldrar 2008. Gården blev ett aktiebolag 2018 i samband med en generationsväxling.

Brist på arbetskraft den största risken för lantgårdar

Kyrönniemen Maatila Oy sysselsätter för närvarande tio personer. Företagaren **Antti Huovinen** är bekymrad över hur arbetet på gården ska bli gjort i framtiden.

– Bristen på arbetstagare är ett verkligt problem inom jordbruket och innefattar den största risken för hela branschen, bedömer Huovinen.

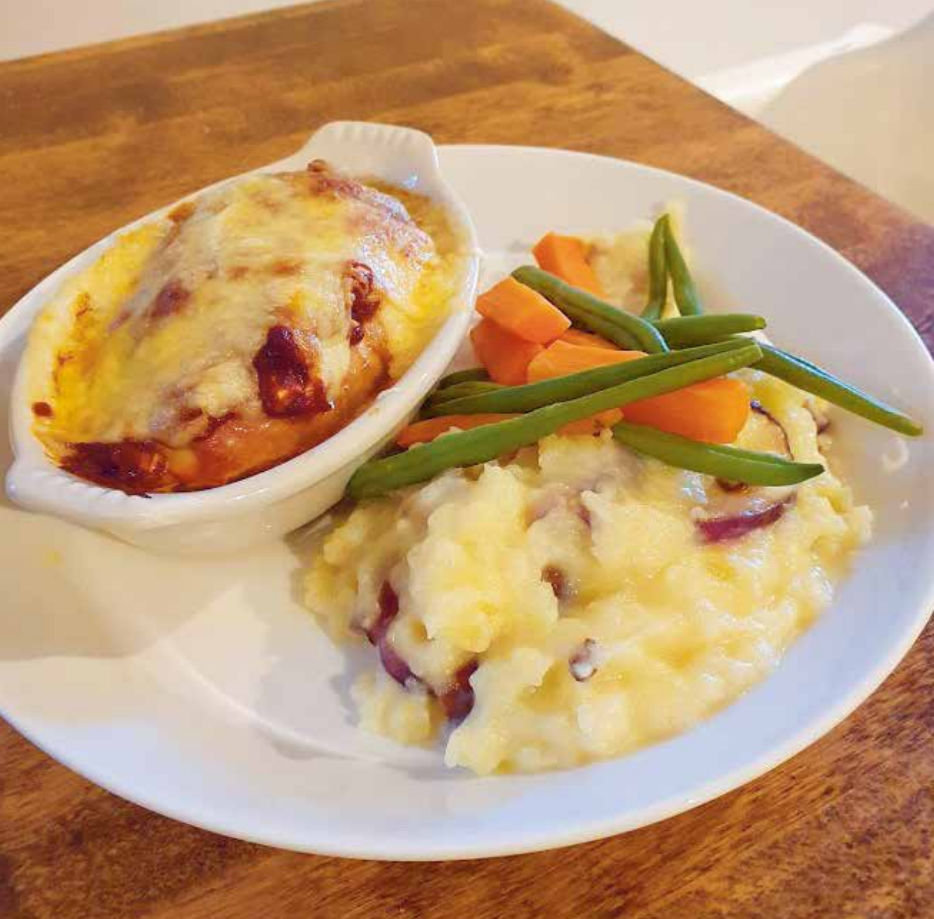
Det är nödvändigt med utländsk arbetskraft för att kunna driva gården.

– Hos oss är det för närvarande bara estländare och ukrainare som mjölkar. På grund av bristen på arbetskraft är mjölkingsrobotar vår nästa framtida investering. Robotarna skulle innebära att behovet av mjölkare halveras, uppskattar Antti Huovinen.

Den strukturella förändringen på landsbygden syns när man söker arbetstagare. Stora städer lockar, och i Övre Savolax finns det arbete för ungdomar även inom industrin.

– Inom industrin är lönebetalningsförmågan av en annan klass än inom jordbruket. Och det är på det som det hänger, vem som tycker om vilket slags arbete, konstaterar Antti Huovinen. ■

Hunter's Chicken

4 portioner

4 broiler bröstfiléer (å ca 150 g)
12 baconskivor
150 g goudaost

Potatismos:

8–10 potatisar
2 dl mjölk
1 rödlök
2 msk ost

BBQ-sås:

85 g tomatketchup
1 vitlöksklyfta, krossad
½ msk vitvinsvinäger
½ msk paprikapulver
en nypa cayennepeppar

Som tillbehör:

ca 100 g buskbönor
3 stora morötter

Rypsolja och vatten till stekning
och kokning

1. Sätt ugnen på 200 grader. Linda tre baconskivor runt varje hönsfilé. Lägg filéerna i en oljad ugnform, antingen i små enskilda eller en större. Tillagas 25 minuter i ugn.

2. Skala och skär potatisarna. Koka dem mjuka. Rengör ändarna på bönorna och skär morötterna i lämpliga bitar. Låt bönorna och morötterna koka i en kastrull i 8–10 minuter, de får ha lite fasthet.

3. Tillred BBQ-såsen genom att blanda alla ingredienser. Ta broilerfiléerna ur ugnen. Tillsätt BBQ-sås och goudaost över dem. Ställ in i ugnen i ytterligare 5 minuter.

4. Fördela rödlöken i rejäla bitar och bryn den i en skvätt olja. Mosa potatisarna. Tillsätt mjölk, ost och rödlök i moset.

5. Lägg upp portionerna och njut.

Potatismoset kan ersättas med klyftpotatis eller pommes frites och som andra tillbehör kan man exempelvis använda olika lökar, morot, paprika, bönor, broccoli eller rucola – helt enligt eget tycke. Du kan också ersätta bröstfiléerna med någon annan broiler, till exempel stekbiffar.

Tuija rekommenderar

”Passar såväl till vardags som till festligare stunder”

TUIJA HUUSKONEN

Tuija arbetar som kundchef för mjölgårdar inom Atrias primärproduktion.

”Jag blev förtjust i receptet Hunter's Chicken när jag utförde min lantbrukspraktik i England. Det är enkelt och snabbt att tillreda och passar såväl till vardags som vid festligare tillfällen. Även barnen gillar rätten.

Hunter's Chicken härstammar troligen från Italien från tiden för renässansen. Namnet hänvisar till mat i ”jägarstil”, då ofta exempelvis lök, örter, tomat, paprika och vin serveras som tillbehör. En viktig del av rätten är BBQ-såsen, som även kan köpas som färdig produkt.”

Atria Mör & Snabb Gris

MED LÄTT PEPPARSMÅK 250 G

Hela familjen gillar färdigstrimlat kött av finländsk gris med lätt pepparsmak. Av råvaran gör du en färdig sås på ett par minuter. Du behöver endast tillsätta grädde och värma upp. Den mångsidiga produkten kan också användas som sådan direkt ur förpackningen till exempel i en wrap eller på varma smörgåsar. Den behändiga förpackningen är återförslutbar.

45 och ett halvt år i arbetslivet

– Hela karriären har varit lika bra, säger **Juha Hietainen** och beskriver på så sätt sin arbetshistoria.

Juha började som slaktare på fabriken i Kuopio 1974 och blev sedan ombudsman och arbetade med bl.a. förmedling av smågrisar i 16 år. Det blev totalt 23 år i Lihakuntas tjänst. Därefter övergick han till en privat transportfirma där han bl.a. arbetade som chaufför på bilen för sjuka djur och senare som kalvchaufför i Kuopioområdet och Norra Savolax.

Juha berättar att alla dagar såg olika ut under de sista arbetsuppgifterna med att köra kalvar. De senaste vintrarna minns Juha som de svåraste. – Föret på vintrarna har i stor utsträckning bestått av isgator, beskriver Juha.

Efter att Juha gick i pension har han hjälpt till

med dotterns husbygge. Att vara ute med de två hundarna hör också till den nya dagordningen. Juha har inte kunnat lämna arbetslivet helt.

– Husbönder och husrar som jag känner frågar om jag kanske inte har slutat i alla fall, men jag gör bara lite inlägg. Vintertid stannar jag hemma. Så länge hälsan räcker till är det riktigt bra att ha det just så här, konstaterar Juha.

Tidskriften Atria Producenter fick beröm i en responsenkät

Vi utförde en responsenkät gällande nummer 2/2020 och fick hela 382 svar. På skalan 1–5 fick vår tidskrift helhetsbetyget 4 av över 240 personer som besvarade enkäten. Angående innehållet var responsen i genomsnitt 3,75 vad gäller

människonära teman och 4,05 i fråga om sakkunniga aspekter. Särskilt önskade man fler artiklar om andra producenters erfarenheter. Vi värdesätter responsen väldigt mycket och fortsätter att utveckla tidskriften.

”Trevlig tidning! Jag ser det som viktigt med vi-anda och familjeorientering. Var och en i produktionskedjan ska känna sig vara till gemensam nytta.”

4/5

Helhetsbetyg

GenoPihvi-projektet framskrider

De 85 dikogårdarna som deltar i projektet har fram till början av september redan hunnit skicka in 5 100 hår- eller vävnadsprov av sina nötkreatur för genotypning. Alla som hinner skicka sina prover innan den finansiering på 6 000 prov som projektet beviljats har tagit slut får genotypningen förmånligt. GenoPihvi-projektet handlar om att samla en referensgrupp. Gårdarna har lovats genomiska förädlingsvärden efter att projektet avslutats. Genotypningen ger dock redan nu som bi-produkt andra omedelbara nyttor: till exempel kan härstamningen fastställas om även föräldrarna är testade. Detta är speciellt nyttigt när insemination används eller när det finns flera tjurar i betäkningsgruppen.

I samband med ge-

notypningen hittas också flera ärftliga sjukdomar och deras bärare. Sådana sjukdomar är till exempel blind som förekommer hos charolais- och angusdjur och BH2 hos simmental. För djur som genotypats före årets slut får också genom specialarrangemang resultat för kullighet och ataxi hos charolais. Senare är målet att fler tester av ärftliga sjukdomar och andra egenskaper kan läggas till genotypningschipet.

I det skede när vi har genombedömning i gång kan vi ta stora steg framåt i utvecklingen av djurmaterialet: vi kan bedöma djurets ärftliga nivå för olika egenskaper direkt efter att kalven är född. Och ju fler djur det finns i referensmaterialet, desto säkrare genomiska förädlingsvärden kan det skapas.

Ville
Hämäläinen

”Intressant att vara en del av en så unik kedja.

Lyckade projekt motiverar

Ville Hämäläinen leder foderfabrikens projekt i mål och ser till att produktions- och personalärendena sköts väl.

Vem är du och vad gör du?

Jag heter Ville Hämäläinen och jag jobbar som produktionschef på A-Foders fabrik i Varkaus.

Din favoritmat?

Helt klart rökt gös eller abborre med passande tillbehör.

Berätta om din största framgång på jobbet?

Det är svårt att nämna en enda största framgång på jobbet. Det känns ju alltid bra när man lyckas driva ett större projekt i mål enligt planerna.

Beskriv din expertis med fyra ord?

Kvalitet, effektivitet, arbetarskydd och förändring.

Om du skulle få ge endast ett råd till våra producenter, vad skulle det vara?

Genom att köpa finländskt foder stöder du bevarandet av den finländska primärproduktionens konkurrenskraft i finländsk ägo.

Hur ser en vanlig arbetsdag ut för dig?

På morgonen kommer jag till fabriken så att nattsiftet hinner lämna över en lägesrapport om det senaste dygnet. I mina arbetsdagar ingår genomgång av produktionen och underhållet, möten och ärendehantering med intressegrupper, planering, rutiner samt organisering av saker och ting. Min uppgift är att se till att fabriken fungerar klanderfritt vad gäller både människorna och själva produktionen.

Vad betyder det för dig att arbeta i Atria-kedjan?

Jag tycker att det är väldigt intressant att vara en del av en så unik kedja, vi får vara på paradplats i den finländska primärproduktionen.

Komplettera följande mening: Världens renaste matkedja har inte kommit till av en slump.

Atria®

FRÅN FAMILJEGÅRDAR SEDAN 1903

NÄR DU INTE HAR TID ATT TILLAGA DET BÄSTA, ÄT DET BÄSTA TILLAGADE.

De nya Atria Artesaani-färdigrätterna är resultatet av ett noggrant utvecklingsarbete. Vi kombinerade saftiga kycklingbitar och noggrant utvalda, rostade grönsaker i tre delikata färdigrätter. Smaka och hitta din favorit.